

Bijeenkomst van 1 Februari 1935 te 's-Gravenhage.

Voorzitter: Zijne Excellentie Luitenant-Generaal b.d.
C. A. PRINS.

De VOORZITTER.

Excellenties, Mijne Heeren!

Ik heet U allen welkom in deze vergadering. In het bijzonder geldt dit welkom Zijne Excellentie Luitenant-Generaal Jhr. W. ROËLL, Commandant van het Veldleger. Zijne Excellentie Vice-Admiraal J. DE GRAAFF, Chef van den Marinestaf en Generaal-Majoor R. BOERSTRA van het Koninklijk Nederlandsch Indische Leger en voorts de talrijke introducés, die wij met genoegen in ons midden zien.

Ik geef thans het woord aan den spreker van hedenavond, Kapitein ter Zee J. TH. FURSTNER, Directeur van de Hoogere Marine Krijgsschool, voor het houden van zijne voordracht over:

DE STRATEGISCH-POLITIEKE CONSTELLATIE IN DEN STILLEN OCEAAN.

Kapitein ter Zee J. TH. FURSTNER.

M. de Voorzitter, Excellenties, Mijne Heeren.

Toen het bestuur onzer Vereeniging mij vroeg een voordracht te houden over de constellatie in de Pacific, heb ik wel een oogenblik gearzeld. Bij den verwarden politieken toestand in de wereld en speciaal in het Verre Oosten, waarover men haast dagelijks berichten ontvangt, die nieuwe gezichtspunten schijnen te openen, is het niet gemakkelijk de groote lijn te onderkennen en weer te geven. Toch is een poging daartoe m.i. wel gerechtvaardigd, al ware het alleen vanwege het enorme belang, dat ons Volk bij de ontwikkeling der zaken aldaar heeft.

Gedachtig aan het bekende gezegde: „No one man can „have all the points of view”, stel ik er prijs op aan het

begin dezer lezing te verklaren, dat het overzicht van hedenavond slechts een zuiver persoonlijk inzicht in de situatie van het oogenblik bedoelt te zijn, een opsomming van een aantal zoo goed mogelijk gecontroleerde feiten, benevens enkele conclusies, die naar mijn persoonlijk inzicht daaruit kunnen worden getrokken.

Nog een enkele opmerking moet vooraf gaan. We zullen in dit overzicht den gang van zaken in het oude Europa slechts zeer oppervlakkig aanroeren. Het spreekt echter vanzelf, dat hoe meer gespannen de verhoudingen in Europa zijn, hoe meer voorbereid men zal moeten wezen, dat mogendheden, die haar belang zien in een verandering van de status quo in de Pacific, andere mogendheden voor een fait accompli zouden kunnen stellen.

Mijn taak van hedenavond is niet een van stemming maken, integendeel, ik hoop zoo onbevooroordeeld en objectief als mogelijk is, cijfers en feiten te bespreken, welke in onderling verband en samenhang de factoren van dwingende kracht duidelijk maken, die de constellatie in Oost-Azië haar noodlots-gedaante geven en er de diepe tragiek van vormen.

Het is sedert de gebeurtenissen van September 1931 in Manchurije en van het voorjaar van 1932 in Shanghai haast een gemeenplaats geworden om te spreken van de overbevolking van Japan. De cijfers zijn algemeen bekend. We weten, dat de Japansche bevolking in 65 jaar, sinds de Restauratie van 1868, meer dan verdubbeld is. De geboortecijfers zijn hoog, n.l. 32 ‰, terwijl de sterfte-cijfers van 23.4 ‰ in 1920 tot 17.7 ‰ in 1932 zijn gedaald. De Japansche Regeering moet levensonderhoud zien te verschaffen voor een bevolking, die in 1932 een netto-stijging vertoonde van 1.007.900 zielen.

Dit is een feit op zich zelf, dat natuurlijk van het allergrootste belang is voor het begrijpen van den achtergrond, waartegen men alle maatregelen van de Japansche Regeering moet zien. Laat mij er dadelijk bijvoegen, om objectief te blijven, dat het verschijnsel van snelle toename der bevolking van voorbijgaanden aard zal blijken te zijn. Recente

onderzoekingen hebben aangetoond, dat er belangrijke verschuivingen plaats hebben in de samenstelling der Japansche bevolking naar leeftijdsgroepen. De oudere groepen worden sneller grooter dan de groep der jongsten door verhooving van den leeftijd, waarop huwelijken worden gesloten en de beperking van het kindertal als gevolg ongetwijfeld van den in scherpte toenemenden strijd om het bestaan. Het constateeren van dit feit geeft slechts een schamelen troost, omdat de kinderen nu reeds lang geboren zijn, die in de komende 10 jaren volwassen worden en zich op de arbeidsmarkt zullen aanmelden in een hoeveelheid, welke ieder jaar met een kwart millioen het aantal ouden van dagen, dat uit de arbeidsmarkt verdwijnt, overtreft.

Het feit van den druk der overbevolking zal dus nog jaren blijven voortduren. We moeten bij het begrip overbevolking nog een oogenblik stil staan, omdat de beteekenis er van niet goed begrepen kan worden zonder op te merken, dat het een relatief begrip is, dat samenhangt met andere sociale omstandigheden als den levensstandaard, de distributie van het nationale inkomen, de technische ontwikkeling e.d. Java b.v. heeft een grootere absolute dichtheid van bevolking en minder industrieele ontwikkeling dan het eigenlijke Nippon en toch hoort men veel minder van den druk der overbevolking spreken in Java dan in Japan! Ongetwijfeld komt hier de factor van de snelle stijging van het peil der ontwikkeling in het spel. De Japansche bevolking is te veel tot een hooger peil van ontwikkeling gekomen, dan dat zij genoeg wil nemen met de oude begrippen omtrent lichamelijke en geestelijke behoefte-bevrediging. Ondanks den naar Westerschen maatstaf nog zeer grooten eenvoud van levenswijze, een eenvoud, die systematisch gepredikt en van hooger hand bevorderd wordt, wil de Japanner toch een redelijke kans houden op geleidelijke verhooving van zijn levensstandaard. Vandaar dat de Japansche leiders, die het volk tot ontwikkeling en tot vergelijkingen met het Westen brachten, zich zedelijk verplicht voelen om op den duur een verhooving van levenspeil mogelijk te maken. Nu wordt van historisch-materialistisch georiën-

teerde zijde wel betoogd, dat de oorzaken van wrijving met andere volken, die liggen in de goedkoopte en overvloedigheid der Japansche fabrikaten, door de loonsverhooging, welke de Japansche arbeider zal vragen, zullen verminderen. Immers, redeneeren zij, dan zal de overstroming van vreemde markten en wat men op die markten als „dumping” voelt, van zelf ophouden. Inderdaad, op den langen duur zou het vrije spel der economische krachten wellicht naar een meer evenwichtigen toestand voeren, maar de eerste tien jaren neemt het Japansche arbeidersleger met een kwart millioen per jaar toe en dan beteekent verhooging van levenspeil ook verzwaring van den druk der overbevolking, dus ook vergrooting der noodzakelijkheid van expansie.

De druk der overbevolking kan in principe op twee wijzen worden verminderd, door migratie of industrialisatie. „Man muss Menschen oder Waren exportieren”, zeide Rijkskanselier Caprivi reeds in het einde der 19e eeuw in Duitschland. Staan wij eerst een oogenblik stil bij migratie. De meest ongevaarlijke migratie voor Japan zou bestaan in een redistributie der bevolking over deelen van het Japansche Rijk, die nu reeds er toe behooren, maar nog onvoldoende ontgonnen en vruchtbaar gemaakt zijn. Zooals men weet, is slechts 16 % van Japans bodem bebouwbaar, zoodat de dichtheid van bevolking op die haast in tuinbouw ontgonnen stukken buitengewoon groot is. Er zijn echter natuurlijk nog terreinen, waarop nu niets of zeer weinig groeit, doch die met moderne hulpmiddelen nog wel geëxploiteerd zouden kunnen worden. Die terreinen liggen haast uitsluitend in het Noorden der Japansche eilanden, speciaal op Hokkaido. Volgens de beste landbouwkundigen in Japan zou hier voor op zijn hoogst 2 millioen menschen plaats te vinden zijn. De bezwaren tegen deze inwendige migratie zijn echter de klimatologische omstandigheden (in het Noorden voor den Japanner weinig aantrekkelijk) en de zeer hoge kapitaalsuitgaven, die voor bevloeiing in dat heuvelachtige land noodig zouden wezen. De bespreking van deze aangelegenheid in de 5e Conferentie van het „Institute of Pacific Relations” te Banff in Canada in Augustus

tus 1933 gaf als conclusie, dat de redistributie der bevolking binnen het Japansche Rijk, Formosa en Korea inbegrepen, hoogstens een verlichting van 2 à 3 millioen menschen in het komende decennium zou kunnen opleveren. ¹⁾

Een tweede vraag, die zou kunnen rijzen, is, of, nu Manchukuo als z.g. onafhankelijk onderdeel in het Japansche blok is opgenomen, dit land niet dienst zou kunnen doen als „opname-stelling” voor het overschot der Japansche bevolking. Over dit punt is reeds veel gezegd in verschillende conferenties. De cijfers van het oogenblik zijn de volgende: Vóór de militaire actie van 1931 waren in Manchurije aanwezig \pm 20.000 immigranten uit het eigenlijke Japan en 800.000 uit Korea. Sedert dien (tot 1933) zijn 50.000 Japanners van verschillende klassen naar Manchukuo verhuisd; opvallend is, dat het voornamelijk lieden zijn met een job bij den Zuid-Manchurijschen Spoorweg en kleine handelaren, het aantal landbouwers is uiterst gering. De Japansche Regeering is bezig met een schema uit te voeren, waarbij 100.000 Japansche families, zeg dus 500.000 menschen, in de komende 10 jaar naar Manchukuo moeten verhuizen. In Japan zelf heerscht groote twijfel aan de uitvoerbaarheid. Betoogd wordt, dat om met emigratie succes te hebben, het land, waar men heen gaat, òf dun bevolkt moet zijn, òf hooger levensstandaard moet hebben dan het eigen land. Geen van deze twee voorwaarden wordt vervuld in het geval Manchukuo. Bovendien is het klimaat in de Manchurijsche vlakte ongeschikt, te heet in den zomer en te koud in den winter, terwijl vooral de plotselinge afwisseling van ijzige koude en groote hitte een voortdurende aanslag is op de gezondheid der Japansche immigranten, die opgegroeid zijn in hun gematigd zeeklimaat. Overigens luidt een bezadigd oordeel van Japansche zijde, dat deze 50.000 immigranten per jaar een harden strijd om het bestaan te voeren zullen hebben met de 20 millioen Chineezzen, die zich in de laatste 20 jaar in Manchurije hebben gevestigd. In ieder geval zou op deze wijze slechts 20 % van het

1) „Problems of the Pacific 1933”, Japanese expansion, p. 124.

jaarlijksche overschot aan arbeiders in het eigenlijke Japan kunnen worden opgenomen door Manchukuo.

Ik kom nu tot de mogelijkheden der emigratie over den Oceaan. De droevige geschiedenis van het beletten der Japansche emigratie naar de Ver. Staten, Canada en Australië zal ik niet meer ophalen. Het standpunt der Amerikanen en Australiërs tegenover „coloured people” is bekend genoeg, laat mij volstaan met de herinnering aan de zeer scherpe en vaak voor den buitenstaander uiterst ontaetvolle maatregelen, die de Australische en Amerikaansche Regeeringen in den loop der jaren tegen de Japansche immigratie hebben genomen.

Het voornaamste immigratie-land van de eerste 20 jaar van de 20ste eeuw, Amerika bv. heeft in 1924 een immigratie-wet vastgesteld, waarbij de Japanners gelijkgesteld werden met Afrikanegers, Chineezen e.d., waarvoor de deur absoluut gesloten werd. Had de Amerikaansche Regeering de Japanners gelijkgesteld met aspirant-immigranten van Europeeschen landaard, bij wie bepaalde quota afhankelijk van vroegere immigratie-cijfers werden vastgesteld, dan zouden welgeteld 1400 Japanners per jaar in de Vereenigde Staten hebben kunnen binnenkomen. Of een dergelijk gering aantal op een bevolking van ongeveer 120 millioen inderdaad invloed had kunnen uitoefenen op de rasvermenging en op de arbeidsmarkt, lijkt minstens genomen twijfelachtig en de buitenstaander is geneigd te vragen, of het elimineeren van dezen geringen invloed inderdaad waard was aan de Japansche Regeering een propaganda-middel van groote doeltreffendheid in de hand te geven bij het Japansche volk, dat willens en wetens in zijn rassen-trots op de scherpste wijze werd gekrenkt.

Wij zouden onder het immigratie-drama voor Noord-Amerika en Australië het liefst een streep zetten, het schijnt voor Japan een verloren zaak, maar wij kunnen dat niet doen zonder nog één opmerking te maken. Het is een historisch feit, dat een der meest kenmerkende karakter-eenschappen van het Japansche volk is, dat..... het nooit iets

vergeet, wat het werd aangedaan. Hier worde een voorbeeld uit de geschiedenis aangehaald ter illustratie:

Toen in 1895 Japan bij het verdrag van Shimonoseki van het verslagen China groote voordeelen had verkregen, o.a. het schiereiland Liao-Toeng met Port Arthur, waren het Rusland, Frankrijk en *Duitschland*, die een scherpe nota aan Tokio richtten, waarbij het terugtrekken der Japanners uit Liao-Toeng geëischt werd. Van Rusland en Frankrijk was die nota een uiting van den wil de belangen van die landen in Oost-Azië te beveiligen, van het keizerlijke *Duitschland* was het een uiting van prestige-politiek (men bedenke, dat dit land toen nog geen territoir in Oost-Azië bezat). Welnu, toen Japan in Augustus 1914, d.i. 19 jaar later, een ultimatum aan *Duitschland* richtte, bevatte die nota precies dezelfde woorden en zinswendingen, die in de *Duitsche* nota van 1895 stonden. Japan betaalde kennelijk met gelijken munt terug, wat het 19 jaar vroeger door zijn zwakte gedwongen was te incasseeren!

Wat de industrialisatie van Japan betreft, hierover werd door mij in het Wetenschappelijk Jaarbericht 1933 een schema gegeven, dat natuurlijk slechts aan matige eischen van nauwkeurigheid kon voldoen. Om de resultaten van de bemoeiingen der Regeering in Tokio samen te vatten kan men zeggen, dat het gelukt is het land, wat de oorlogsindustrie en de zg. zware industrie betreft, van het buitenland onafhankelijk te maken. De contrôle op de productiegebieden der grondstoffen noodig voor die in oorlogstijd onmisbare industrieën is verkregen door de schepping van den z.g. onafhankelijken staat Manchukuo, die zoowel ijzer als kolen levert. Voor een snellen aanvoer dier grondstoffen zijn de noodige spoorwegen in Manchukuo aangelegd en er is in Chosun (het vroegere Korea) een nieuwe haven geschapen, Rashin, van waar uit de verbindinglijn naar Japan zoo kort en veilig mogelijk is.

Wat de andere takken van nijverheid betreft, ik denk nu b.v. aan de papier-, wol- en katoen-industrie, is de aanvoer niet zoo verzekerd, daar de grondstoffen uit Rusland, Australië, Britsch-Indië en Amerika moeten komen. De aan-

voer van een zeer belangrijk product als aardolie en deszelfs derivaten mocht uit Nederlandsch-Indië, Rusland en Amerika geschieden, wat natuurlijk een zwak punt in Japans wapenrusting is en blijft. Voor het doelmatig gebruik van oorlogsschepen, duikbooten, vliegtuigen en motor-voertuigen, waaronder tanks, is dit product in geweldige hoeveelheden noodig. De Japansche Regeering heeft gezorgd voor enorme voorraden, die, uit gegevens verkregen door het jarenlang verzamelen van invoer- en verbruiksstatistieken, geschat worden op ongeveer 3 millioen ton. Nog tracht de regeering van den Mikado de, voor oorlogstijd beschikbare, voorraden te vergrooten door het z.g. petroleum-monopolie. Hierbij wordt alleen dan verkoopslicentie aan de, voornamelijk met buitenlandsch kapitaal werkende, distributie-maatschappijen verleend, indien zij zich verbinden steeds de halve jaarlijkse consumptie binnen het land in voorraad te houden. Het is niet moeilijk hier de hand van de Japansche strategen te herkennen, die op deze wijze een niet onbelangrijke voorraad aardolie in het land hebben, waarop in tijd van nood onmiddellijk beslag kan worden gelegd. Voor de buitenlandsche concerns, die de distributie verzorgen, beteekent dit natuurlijk een groot dood kapitaal in opslagruimte en een belangrijk rente-verlies, dat goed gemaakt moet worden door hogere verkoopsprizen. Waar deze de ontwikkeling der afzetmogelijkheid zouden kunnen belemmeren, werd tegen het geheele monopolie-systeem gesputterd en de mogendheden gingen zelfs tot een openlijk protest over, toen bleek, dat ook de regeering van Manchukuo van plan was een petroleum-monopolie voor den verkoop in dat gebied in te voeren. Zooals bekend levert Manchukuo slechts de z.g. Fushun-oil geëxtraheerd uit leisteen in hoeveelheden, die bij de geweldige behoeften, welke Japan op dit gebied, vooral in oorlogstijd, zal hebben, practisch geen gewicht in de schaal werpen.

Ligt de olie-figuur dus zeer ongunstig voor Japan, met andere grondstoffen als rubber en tin is het ook weinig gunstig gesteld. Voor beide artikelen is het land van de

Rijzende Zon afhankelijk van den aanvoer uit de Straits en uit Nederlandsch-Indië.

Een onmiddellijk gevolg van het feit der industrialisatie van Japan is de noodzakelijke behoefte aan afzetgebieden. Zelfs als de aanvoer van grondstoffen naar het op dat gebied zoo arme Nippon verzekerd is, dan nog zou niets bereikt zijn, als de met zooveel energie en bekwaamheid geproduceerde fabrikaten niet naar buitenlandsche gebieden konden worden verkocht. Slechts op deze wijze zijn de noodige deviezen of goud te verkrijgen, waarmede de noodzakelijke grondstoffen betaald kunnen worden.

We zouden die afzetgebieden geographisch kunnen indeelen en stuk voor stuk kunnen bespreken, maar beter en overzichtelijker lijkt het hier enkele van de landen, waar in den allerlaatsten tijd de aandacht op viel, afzonderlijk onder de loupe te nemen.

Allereerst moet dan worden geconstateerd, dat de verwachtingen van Japan in dezen, wat Manchukuo en China betreft, min of meer teleurgesteld zijn. Het zal wel juist zijn, wat in 1931 door de Lytton-commissie in haar rapport werd vermeld, dat de landstreek Manchurije in de toekomst zeker 75 millioen menschen kan herbergen, maar helaas is dat toekomstmuziek; voor het oogenblik wonen er minder dan 30 millioen en wel menschen, die als consument maar heel weinig beteekenen door hun gebrek aan koopkracht. Ongetwijfeld is de invoer in Manchurije uit Japan in de jaren na het Moekden-incident met sprongen naar boven gegaan, maar een bestudeering der statistieken vestigt den indruk, dat het voornamelijk de invoer is van Japansche benodigdheden voor den aanleg van spoorwegen, auto-wegen, het opzetten van fabrieken, enz. Veel uit Manchurije is er nog niet gekomen, behalve dan de ook reeds vroeger bestaande export van soyaboonen, zoodat de tegenwoordige figuur zóó schijnt te liggen, dat Japan wel veel uitvoert naar Manchukuo, maar er niet veel buitenlandsche deviezen voor terugkrijgt.

Trouwens, ten opzichte van Manchukuo en China kan werkelijk van een dilemma gesproken worden. De koop-

kracht der bevolking in deze gebiedsdeelen is zeer gering; zou de Japansche industrie daar werkelijk een afzetgebied voor zijn producten willen scheppen, dan zou die koopkracht in de toekomst moeten worden opgevoerd. Die opvoering zou behalve door de exploitatie der minerale rijkdommen verkregen kunnen worden door meerdere industrialisatie van China en Manchukuo. Maar..... bij de aanwezigheid van een onmetelijk reservoir van uiterst goedkope arbeidskrachten zou een geïndustrialiseerd China wel eens een zeer krachtige concurrent kunnen worden voor de industrie in het eigenlijke Japan! Voor Manchukuo heeft men in Tokio reeds dat gevaar ingezien en zoo heeft men deze merkwaardige situatie gekregen, dat, als men in Manchukuo een nieuw bedrijf wil stichten, eerst de toestemming van den bevelhebber van het Kwantungleger, dus van Tokio verkregen moet worden. Zulk een diep ingrijpen in de economische werkzaamheid van een ander, z.g. onafhankelijk land geschiedt in dezen tijd onder het actueele slagwoord „ordering der productie” en het is zeker, dat vele Japanners gaarne ook China onder zoodanige economische voogdijschap zouden willen brengen en enkele, ver vooruit denkende lieden wellicht ook gebieden als de Philipijnen en Nederlandsch-Indië. Laten we eerlijk wezen, heeft deze gedachtengang ook niet in Europa een rol gespeeld? Toen in de eerste helft der 19e eeuw Engeland het vrijhandelsstelsel bepleitte, ging dat toen niet aan de hand van de „Principles” van Ricardo, die neerschreef, dat de z.g. natuurlijke toestand was, dat ieder land produceerde datgene, waartoe het de meeste geschiktheid bezat, dus, volgens Ricardo, Polen en Rusland graan, Frankrijk wijn en..... Engeland fabrieksproducten. Dat was de redeneering, waarbij Engeland dus de rol van den producent van de kostbare, waardevolle fabrieksproducten speelde, waartegen Duitse economen als Schmoller zoo heftig in verzet kwamen, omdat de levensstandaard van de andere Europeesche landen op het lage agrarische peil zou worden gehouden om het hooge industriele peil der arbeidsloonen in Engeland te kunnen handhaven.

Neen, betoogde Schmoller, hier zit een haak in de Engelsche redencering voor vrijhandel! *Ordering* uitstekend, *arbeidsverdeeling* prachtig, maar niet met een als het ware door de wetenschap gegarandeerden voorsprong voor de Engelsche industrie. Eerst moet de Duitser een kans hebben om zijn eventueele geschiktheid als industrieel te beproeven en dit kan alleen, als die industrie in de periode der kinderziekten beschermd wordt tegen de overstroming van zijn gebied met goedkoope producten der vreemde industrie, die toevallig eenige decennia vóór is. Dit z.g. opvoedingsargument was een der redenen voor de instelling van het autonome tarief van Bismarek van 1878 en achter die tariefmuur van respectabele hoogte is de Duitser in staat geweest te bewijzen, dat hij ook een industrie rendabel kon maken, even goed als of beter dan de Engelschman.

Men doorvoele goed het gewrongene in de figuur, zooals die thans in Oost-Azië ligt: in de afgelopen 30 jaar had Japan het opvoedingsargument als richtsnoer voor een prohibitief hooge tariefmuur om het Keizerrijk (met sedert 1910 Korea daarin opgenomen). Die tariefmuur was noodig om de door den druk der overbevolking noodzakelijk geworden industrialisatie mogelijk te maken. In de laatste jaren echter hoort men het z.g. „recht” van den vrijen handel op den voorgrond brengen, het opvoedingsargument heeft afgedaan en Japan maakt zich gereed den vrijen handel, althans regionaal, in China b.v., desnoods met geweld af te dwingen. Het kan verkeeren, zei Brechrô.

M. de V., laat mij den draad van mijn betoog over de verschillende afzetgebieden, die voor Japan in aanmerking komen, weer mogen opvatten en dan, na de opmerking, dat op een zeer groot aantal markten: in Afrika, in Zuid-Amerika zoowel als in de Levant en zelfs in Europa de druk der goedkoope Japansche waren gevoeld wordt, nog een tweetal nader beschouwen. Ik neem dan streken, die ons van nabij interesseeren, nl. de Philippijnen en Nederlandsch Indië.

Over de Philippijnen kan ik kort zijn, daar straks bij de bespreking van Amerika's houding ten opzichte der Paci-

fic-vraagstukken vanzelf deze eilanden weer ter sprake komen. Als de vrijmaking der Philippijnen, die in Amerika is gedecreteerd, doorgaat, lijdt het wel geen twijfel, of deze archipel valt economisch als een rijpe appel in den schoot der Japanners. De maatregelen, die de Philippijnsche regering nu tegen de overstroming met Japansche goederen genomen heeft, zijn alleen mogelijk door den samenhang, economisch en staatkundig, van dezen archipel met den grooten beschermer aan de overzijde van den Stillen Oceaan.

Iedereen, ook de Philippino, aan wiens oordeel in deze waarde moet worden toegekend, is het er over eens, dat de beëindiging van den afzet tegen hooge Amerikaansche prijzen der Philippijnsche producten een economische ramp voor de eilandbewoners zal beteekenen en dat de in de 35 jaren van Amerikaansch bewind verkregen koopkracht snel tot een minimum zal dalen.

Geheel anders staat de zaak, wat dit betreft, met Nederlandsch-Indië. De cultures en industrieën in ons overzeesche Nederland zijn gezond, ze zijn niet opgegroeid achter tariefmuren, ze hebben niet geprofiteerd van uitzonderingstarieven als de Philippijnsche producten in dat groote afzetgebied, dat Amerika heet, kortom ze zijn op natuurlijke wijze gegroeid en hun producten zijn in de vrije open markt goedkoop en goed gebleken. Er is geen reden om aan te nemen, dat, als na deze crisis het evenwicht op een lager niveau weer gevonden is, het meeren deel onzer Indische cultures niet rendabel zal zijn. Bovendien, en dit is voor Japan van belang, zijn het in het algemeen cultures, die in Nippon zelf niet mogelijk zijn; Indië is dus een land, dat, mits het niet zelf industrieland wordt, als het ware een aanvulling voor Japan zou kunnen zijn. Hoe verleidelijk moet het voor een Japansch staatsman wezen, die de zorg voelt voor de millioenen landskinderen, welke hij in de toekomst aan rijst en grondstoffen moet helpen, om te redeneeren: Javaan, Sumatraan of hoe gij anders moogt heeten, gij plant uw rijst, uw rubber, uw thee, uw koffie, gij produceert uw aardolie, uw tin en uw hout en

ik, ik zend u mijn goedkoope fabrieksproducten. Gij verkoopt uw producten, voor zoover ik ze niet noodig heb, naar het buitenland, ik zal ze wel vervoeren en met de verkregen deviezen betaalt ge mijn katoentjes!

Het ideaal van Ricardo weder herleefd! Maar ook: de agrarische armoede voor den Javaan en de industriele welvaart voor den Japanner! Geen agrarische industrie op Java als b.v. de suiker-industrie met voor land en omstandigheden hooge arbeidsloonen, geen ethische bestuurszorg, geen middenstand van sedert eeuwen in Indië wonende Chineezers, geen Christelijke zending of missie!

M. d. V., laat mij de fantasie van mijn wat al te ver vooruitzienden reorganisator van de wereldhuishouding breidelen, mijn toehoorders kunnen er ieder voor zich nog vele zaken aan toevoegen, die, moezzaam in eeuwen van kolonisatie-arbeid opgebouwd, bij die reorganisatie verloren zouden gaan.

Zijn de kleuren te schrill, die ik op het doek werp van het geestelijke schilderij, dat ik tracht te ontwerpen? Ja, voor het oogenblik zeer zeker te schrill, veel te schrill! Maar wat doet het er toe in het licht van de geschiedenis, die in de komende decennia zal worden gemaakt! Wat doet het er toe, of die toekomst wordt bereikt via een tusschen-stadium van wellicht onafhankelijkheid à la Manchukuo! De Japanner kent de beteekenis van het „beidt uw tijd"! In 1902 sloot de Mikado met Engeland het bekende verbond, waarbij de integriteit van Korea werd gewaarborgd. In 1905 na den vrede van Portsmouth erkende het Britsche Rijk Japans domineerend belang bij Korea, in 1910 werd dit groote gebied de Japansche provincie Chosun! In 1902 had Japan slechts 8 % van Korea's buitenlandse handel, in 1910 was het reeds 77 % en nu is er in het in Japans tolsysteem opgenomen Chosun practisch geen andere handel dan Japansche handel.

De Koreaan is niet wel gevaren bij dit proces, hij tracht zich op zijn hardhandigen meester te wreken door moorden en bomaanslagen tot op den huidigen dag toe, maar.....

het zijn de spartelingen van een visch, die reddelcos in het net zit.

De visscher moet ook leven, we moeten objectief genoeg zijn om het te erkennen, maar de Nederlandsch Indische nationalist moge bijtijds bedenken, dat hij nu in zijn schoon land leeft als een visch in het water en..... dat hem het net wordt voorgehouden!

Met de hiervoor geschetste doelstelling der Japansche politiek als achtergrond is het duidelijk, dat de regeering te Tokio wel gedwongen is een prestige-politiek te voeren en de beslissende stem op te eischen bij alles, wat in Oost-Azië mocht gebeuren.

Om deze politiek te voeren heeft de Japansche diplomatie den ruggesteun noodig van een sterk leger en een krachtige vloot. Waar een weermacht een krachtig volk achter zich noodig heeft, is het geheele opvoedingssysteem sedert jaren er op gericht die kracht te kweken en het Japansche volk te wijzen op zijn grootsche roeping.

M. d. V., nu nog een enkel woord over de financieele positie van het Rijk, welks politieke en economische expansie het onderwerp onzer beschouwingen is geweest. Het Japansche Rijksbureau voor Statistiek publiceerde in Mei 1934 cijfers over het nationale inkomen in het Japansche moederland. Dat nationale inkomen bedroeg in 1930 (het jaar van het laatste onderzoek van deze materie in Japan) 10.636 millioen Yen, d.i. in guldens ruwweg 12.763 millioen gulden. Per hoofd der bevolking wordt dit ongeveer 201 gulden. In het jaar 1930 bedroeg het nationale inkomen van het Nederlandsche volk f 4.367 millioen, hetgeen bij een inwonertal van 8 millioen, neerkomt op een inkomen per hoofd der bevolking in Nederland van ongeveer 546 gulden. Wanneer we de verschillende factoren, die in het algemeen een schatting van het nationale inkomen bemoeilijken als belastingontduiking, enz., enz., voor een oogenblik aannemen in beide landen gelijken invloed te hebben, dan kan men dus zeggen, dat het inkomen van het Japansche volk per hoofd ruwweg 40 % bedraagt van het onze. Toch is het der Japansche Regee-

ring gelukt in de laatste jaren sommen voor de nationale bewapening van het volk los te krijgen, die per hoofd ouden zwaarder moeten drukken dan bij ons.

De vraag rijst, hoe de regeering in een arm land als Japan aan het geld komt om aan de buitensporig hooge militaire lasten het hoofd te bieden. Het antwoord is: door leeningen. De gevestigde opvatting bij hoog en laag in dat land is blijkbaar, dat zoo er ooit een object gevonden kan worden, hetwelk opgebouwd mag worden door middel van leeningen, dit het militaire apparaat is. Dit apparaat dient om in het heden zooveel prestige te verschaffen, dat de bestaansmogelijkheid voor het toekomstige geslacht gewaarborgd wordt. Welnu, het is dan ook niet meer dan billijk, dat het toekomstige geslacht naast het huidige, hetwelk reeds de persoonlijke lasten draagt, de financieele zal helpen torsen. Nu zijn er tegen deze opvatting, die zoo „an sich” voor alle volkeren geldt, ook contra-argumenten aan te voeren. Vooreerst is het militaire, althans zeker het maritiem-militaire apparaat betrekkelijk snel aan veroudering onderhevig, zoodat men bij de systematische vernieuwing en vermeerdering steeds meer lasten op de komende geslachten stapelt. Ook is het niet altijd gemakkelijk het geld voor de leeningen in het buitenland te vinden, zoodat men wel gedwongen is om steeds meer leeningen binnenslands te plaatsen. De gevolgen van de Japanse regeeringsopvattingen vinden we dan ook weerspiegeld in de volgende cijfers: Naar een mededeeling van het Ministerie van Financiën op 23 Augustus 1934, bedroeg de staatsschuld \pm 9500 millioen Yen, tegen 6000 millioen Yen in 1931. We zien dus een buitengewone sterke stijging van den schuldenlast, die in drie jaren vermeerderd is met een bedrag, dat niet zoo veel verschilt van den geheelen schuldenlast van Nederlandsch-Indië. Van dit bedrag van 9500 millioen is slechts ruim 1400 millioen buitenlandsche en de rest binnenlandsehe schuld. Dat wil dus zeggen, dat de Japanse banken op het oogenblik volzitten met schatkistpapier, dat zij van de regeering hebben opgenomen en gedeeltelijk aan hun cliënten hebben gespuid. In den grond zijn dit dus door de banken ver-

strekke regeeringscredieten, die men veilig onder „bevroren” credieten kan rangschikken.

Men voelt wel, dat dit spel niet onbepaalden tijd door kan gaan. Het is trouwens door een haar verantwoording bewuste regeering alleen te verdedigen, wanneer zij in gemoede meent, dat de huidige constellatie zoodanig is, dat van de kracht harer houding in deze, voorbijgaande, periode, van haar militair prestige van deze jaren dus, afhangt, of een volgende generatie al of niet bestaansmogelijkheid binnen de landsgrenzen zal kunnen vinden.

Er zijn m.i. symptomen, die er op wijzen, dat dit de gedachtengang der Japansche regeering moct wezen. Het steeds weer opduiken van uitlatingen van regeeringspersonen, dat de jaren 1935 en 1936 crisisjaren zullen zijn, die over het wel en wee van het Rijk zullen beslissen, duiden in de richting, dat men meent, dat de beslissing niet lang meer zal uitblijven. Die beslissing kan natuurlijk met of zonder wapengeweld vallen. Bereikt de Japansche regeering, wat zij wenscht te bereiken, enkel en alleen door haar strategisch haast onaantastbare militaire machtspositie, dan zijn de opofferingen van het volk op financieel gebied niet tevergeefs, ook al wordt er geen schot gelost en geen torpedo gelanceerd. Ongetwijfeld is zelfs voor den „Samurai” deze oplossing de meest wenschelijke, al schrikt hij voor de „ultimo ratio” geenszins terug. Kan de Japansche regeering echter niet het door haar noodzakelijk geachte bereiken, doordat de een of andere tegenpartij bij onderhandelingen het been stijf houdt, dan beleven we m.i. haast onvermijdelijk een herhaling van het gebeuren van 1914 met evenveel „Fetzen Papier” en evenveel verklaringen van „Ich habe es nicht gewollt.”

Het is nu het oogenblik, M. d. V., om ons bezig te houden met den stand der verhoudingen Japan-China. Het zal mij vergeven worden, dat ik niet de geschiedenis der laatste jaren en alle oorzaken van wrijving tusschen deze beide landen bespreek, als ik U zeg, dat volgens Japansche opgave er op het oogenblik niet minder dan 1500

hangende geschillen tusschen Japan en China bestaan. De enkele malen, dat in ernstige mate wapengeweld gebruikt werd (Manchukuo-Shanghai), zijn bekend genoeg om er niet op terug te behoeven te komen. Het is voldoende te vermelden, dat in vele van deze geschilpunten de Japanse regeering juridisch sterk staat, omdat inderdaad in de vele jaren van onrust en burgeroorlog, die het arme Chineesche volk gekend heeft, tijdelijke en soms nominale landsregeeringen in China overeenkomsten met Japan hebben geteekend, die voor het Chineesche Rijk, lang nadat de onderteekenaars van het tooneel verdwenen zijn, onereus blijken. Ik denk b.v. aan de bekende Nishihara-leeningen, die aan de z.g. Anfu-club verstrekt werden, toen deze van 1917 tot 1920 aan het bewind was. In aanmerking genomen de vele revoluties in China is het voor een ieder begrijpelijk, dat bij vele der daaruit ontstane en nu nog hangende geschillen de juridische rechtvaardiging niet identiek behoeft te zijn met de moreele rechtvaardiging, die afhangen moet van de tijdstippen waarop en de omstandigheden waaronder de claims zijn ontstaan.

Waar over die omstandigheden bij de onderteekening van meerendeels geheim gehouden contracten wel altijd verschil van meening tusschen de nu aan het bewind zijnde regeeringen zal blijven bestaan, kan elk dier geschillen gemakkelijk aanleiding geven tot een eenzijdig ingrijpen van de sterkste der partijen, zonderdat van bewuste willekeur gesproken mag worden.

Het is toch wellicht van belang om enkele onderwerpen aan te geven, waarop zich thans de gedachten concentreeren en die b.v. op de conferentie te Nanchang, het hoofdkwartier van den tegenwoordigen machthebber, generaal Tsjang-kai-shek, op 11, 12 en 13 April 1934, ter sprake kwamen. Uiteraard hangen de voornaamste punten samen met de gevolgen van het fait-accompli, waarvoor de Japanse regeering China gesteld heeft, n.l. de stichting van Manchukuo. De hervatting van het doorgaand spoorweg- en postverkeer tusschen Manchukuo en China benevens de oprichting van Chineesche douane-stations

aan de passen in de groote muur, die China van Manchukuo scheidt, zijn reeds lang punten van bespreking. Tot nog toe stelde China zich op het standpunt, dat Manchukuo niet werd erkend, dat poststukken met Manchukuo postzegels niet in China werden bezorgd en dat er geen grens dus ook geen douanestations konden bestaan tussehen Manchukuo en China. Het gevolg daarvan is echter geweest, dat in de laatste jaren alle door China tegen Japan gerichte bepalingen omtrent invoerrechten, invoerbepalingen, uitvoerverboden, enz. vrijwel illusoir werden. De goederen werden n.l. in plaats van via een Chineesche haven eenvoudig via de Japansche haven Dairen bij Port Arthur verscheept en over Manchukuo, waar de Chineesche autoriteiten geen zeggingschap hebben, van om de Noord dus, China binnengesmokkeld. Een ieder voelt de moeilijkheid, waarvoor de Chineesche regeering geplaatst is: zonder douanestations aan de grens van Manchukuo is het handhaven van fiscale of handelspolitieke maatregelen onmogelijk, met douanestations erkent die regeering in zekeren zin de onafhankelijkheid van Manchukuo en vervreemdt haar nationalistisch gezinde onderdanen van zich door zich neer te leggen bij wat voor hen een groot onrecht blijft. De laatste berichten melden, dat Tsjang-kai-shek zich noodgedwongen geleidelijk aan bij de bestaande zelfstandigheid van Manchukuo schijnt neer te leggen en dat reeds brieven met Manchukuo-postzegels in China worden bezorgd en zelfs doorgaande reisbiljetten Moekden-Peiping door Japansche touristenbureaux worden afgegeven.

Voor Japan is het natuurlijk van het grootste belang, dat de tegenspeler bij zoo talrijke geschilpunten in een zwakke positie blijft verkeerden en die niet door hulp van buiten wordt versterkt.

De waarschuwing aan de Westersche mogendheden om zich niet met de politiek in Oost-Azië te bemoeien, het eerst op 17 April 1934 gelanceerd door Eijo Amau, perschef van het Ministerie van Buitenlandsche Zaken te Tokio, is zulk een belangrijke aanwijzing voor de tendens

in Japans politiek ten opzichte van China, dat zij hier onverkort moge volgen in de tekst, die na de publicatie van officieele Japansche zijde werd gegeven en die aanzienlijk afwijkt van de scherpere termen, die Amau op 17 April gebruikte. Zij luidde:

„Er is geen ander land dan China, dat in staat is met Japan de verantwoordelijkheid te deelen voor de instandhouding van den vrede in Oost-Azië. Daarom is de unificatie van China en het behoud van de territoriale integriteit van dat land evenals het herstel van de orde aldaar een der vurigste wenschen van Japan. De geschiedenis wijst uit, dat deze doeleinden door geen andere middelen bereikt kunnen worden dan door het ontwakken en de vrijwillige krachtsinspanning van China zelve.

„Wij zullen daarom iedere poging weerstaan, die China doet om den invloed van eenig ander land te gebruiken om Japan tegen te werken. Wij zullen ook iedere daad van China tegengaan, die er op gericht is om de eene groote mogendheid tegen de andere uit te spelen. Iedere gezamenlijke actie door vreemde mogendheden, zelfs in schijn voor technische of financieele hulp aan China, in dit tijdsgewricht na de Manchurijse en Shanghai-incidenten ondernomen, is bestemd om politieke beteekenis te verkrijgen. Zoodanige actie moet, wanneer zij doorgezet wordt, aanleiding geven tot complicaties, die eventueel de discussie noodzakelijk maken over problemen als de verdeeling van China, hetgeen het grootst mogelijke ongeluk voor China zou zijn en tegelijkertijd een allerernstigsten terugslag zou hebben op Japan en geheel Oost-Azië.

„Daarom moet Japan zoodanige actie tegengaan op principiele gronden, hoewel Japan het niet noodig vindt tusschenbeiden te komen bij alle individueele onderhandelingen van een vreemd land met China over vraagstukken van handel en financiën, zoo lang als zulke onderhandelingen ten bate van China zijn en niet nadeelig voor den vrede in Oost-Azië.

„Echter, de levering aan China van vliegtuigen voor

„oorlogsdoelinden, het bouwen van vliegvelden in China
 „en het détacheeren van militaire adviseurs en instructeurs
 „in China, of het sluiten van een leening om fondsen te
 „verstrekken voor politiek gebruik, zijn zaken, die klaar-
 „blijkelyk de tendens hebben om de vriendschappelijke
 „relaties tusschen Japan en China te doen verkillen en om
 „vrede en orde in Oost-Azië te verstoren. Japan zal zich
 „verzetten tegen zulke plannen.

„De vooromschreven houding van Japan moet duidelyk
 „zijn uit de politiek, die de Mikado in het verleden heeft
 „gevoerd, maar daar gerapporteerd wordt, dat positieve
 „onderhandelingen voor een gezamenlijke actie in China
 „door vreemde mogendheden onder een of ander voor-
 „wendsel worden gevoerd, wordt het niet ongewenscht
 „geacht de Japansche politiek nog eens duidelyk te om-
 „schrijven!

Deze officieele verklaring was de reactie van Japan op de bijeenkomst van de China Commissie van den Volkenbond, waar plannen werden bekeken voor internationale samenwerking bij het werk der reconstructie van China. Zij had een scherp commentaar te verduren van de zijde van China, waar deze verklaring genoemd werd: „een eisch tot overheersching door Japan in het Verre Oosten” en „een poging van Tokio om een wezenlyk protectoraat over China erkend te krijgen.”

De Amerikaansche en Britsche Regeringen hebben eerst afgewacht, totdat op 24 April de verklaring van den zagsman in eenigszins meer gematigden vorm door het Japansche kabinet was goedgekeurd, om daarna in vrij gedeceideerde termen tegen dit Japansche standpunt stelling te nemen. De Britsche ambassadeur deelde bij zijn bezoek op 26 April aan minister Hirota mede, dat zijregering „niet kan erkennen, dat Japan het recht heeft „om alleen te beslissen of bepaalde handelingen, zooals „het verschaffen van technischen en militairen steun een „gevaar voor Japan opleveren.”

De minister Hirota gaf toen een verklaring af, dat Japan geen agressieve bedoelingen ten aanzien van China had.

Z.E. voegde er de eenigszins merkwaardige mededeeling aan toe, dat de Japanse verklaring „geen afbreuk deed „aan het beginsel van de „open deur” in China en dat „Japan met vreugde hulp der mogendheden voor andere „dan politieke doeleinden, zooals die van cultureelen aard, „zou begroeten.”

Na deze nadere verklaring deelde sir John Simon in het Engelsche Lagerhuis op 30 April mede, dat de Britsche regering niet verder op deze aangelegenheid terug zou komen. Hierbij sprak sir John over „Japan's special rights „recognised by other Powers and not shared by them”.

Deze zeer gematigde Engelse houding, die in China en Amerika den indruk maakte, dat hiermede door Engeland een bedekte erkenning van Japans domineerende positie in China bedoeld is, stak scherp af tegen het standpunt der Amerikaanse regering. De nota, die de ambassadeur Grew op 30 April 1934 te Tokio overhandigde, bevat de volgende zinsnede:

„Naar de meening van het Amerikaanse Volk en van „de Amerikaanse Regeering kan geen natie zonder toe- „stemming van de andere, er bij betrokken, naties rechtens „probeeren om haar eigen wil beslissend te maken in een „situatie, waarbij de rechten, verplichtingen en wettige be- „langen van andere soevereine staten betrokken zijn.”

Dit is reeds de tweede maal, dat de Britsche Regeering een scherp Amerikaansch standpunt tegen de Japanse expansie-politiek niet steunt; de eerste maal was, toen Londen afwijzend en ontwijkend antwoordde op de nota van Stimson, die na de Manchukuo-affaire aandrang op het in werking stellen van het negen-mogendheden verdrag.

Het is niet onbegrijpelijk, dat er Amerikanen zijn, die hierdoor het gevoel hebben gekregen, dat Engeland Amerika de kastanjes uit het vuur wil laten halen in Oost-Azië. 1) Als sir John Simon werkelijk deze wensch heeft

1) Deze uitdrukking werd door den Volkenrechtsprofessor Borchard gebruikt in het Comité voor Buitenlandsche Zaken van het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden op 28 Maart 1934 (1934 Report on Progress in Manchuria, p. 115).

gekoesterd, dan zal voor hem de aanneming in het Congres van de wet tot onafhankelijkverklaring der Philippijnen, wel een streep door de rekening zijn geweest.

Hoe dit ook zij, men heeft sedert niets meer gehoord van de Volkenbondshulp aan China, waarvan sprake was en waarvoor Dr. L. Rajchman als speciaal adviseur een jaar in het Verre Oosten heeft doorgebracht.

Wanneer we in de voorafgaande gedeelten van ons be-
toog tot de verontrustende conclusie kwamen, dat bij de
prestige-politiek, die Japan volgt, in zeker opzicht wel *moet*
volgen, in de komende jaren elk oogenblik een incident van
oogenshijnlijk onbelangrijken aard het afbreken der diplo-
matische betrekkingen ten gevolge kan hebben, dan moet nu
de vraag gesteld worden, hoe verschillende der mogend-
heden met groote belangen in Oost-Azië op zulk een crisis
naar den toestand van het oogenblik zullen reageeren.

Beschouwen we daartoe in de eerste plaats het Britsche
Rijk.

Vast staat, dat het Britsche Imperium den toestand in
het Verre Oosten met bezorgdheid gade slaat en ook reeds
eenige maatregelen genomen heeft, die er op wijzen, dat het
in elk geval in de mogelijkheid wenscht te verkeeren om,
wanneer het kwade uur slaat, zijn houding naar de dan
heerschende omstandigheden te bepalen. De versterking van
Singapore moet m.i. beschouwd worden als een uiting van
den wil om zich niet in een dwangpositie te laten dringen,
waarbij de Britsche regeering door de onmacht om daad-
werkelijk aan een onverhoopten oorlog deel te nemen alles
maar over zich heen zou moeten laten gaan.

Van meer dan deze, toch reeds belangrijke, beteekenis is
de versterking van Singapore niet.

Een andere vraag is, of de regeering in Londen ook wer-
kelijk met den sabel zou rinkelen, als er in het Oosten een
incident voorviel, waarbij, allicht ten koste van een zwak-
kere mogendheid, de status quo belangrijk zou worden
gewijzigd.

Om die vraag te beantwoorden zouden we een betrouw-
baar getuigenis moeten hebben van iemand, die de mentali-

teit van het Engelsche volk grondig kent. Dat is niet eenvoudig, want op het gebied van het inzicht geven in de roerselen van zijn ziel is de Brit buitengewoon voorzichtig. Toch al niet spraakzaam aangelegd, is hij op het gebied van zijn internationale sympathiën of antipathieën een gesloten boek. De professor Renier van de Londensche Universiteit meent de zwijgzaamheid van den gemiddelden Engelschman in verband te kunnen brengen met zijn liefde voor huisdieren. Op blz. 64 van zijn boekje: „The English: are they human?” schrijft hij: „In een gesprek, dat ik met „Engelschen over dierenbescherming had, kreeg ik de zekerheid, dat het de zwijgzaamheid was, die dieren zoo aantrekkelijk maakt. „Why, the poor brutes are not even able „to speak for themselves!” Daar ligt het geheim. De „Engelschen voelen zich oneindig veel diechter bij het sprakelooze dier dan bij normale menschelijke wezens. In dit „land is de zwijgzaamheid een tweede natuur geworden als „gevolg van langdurige, welbewuste training”.

Toch moeten we een poging doen om ondanks die zwijgzaamheid te weten te komen, wat wij, Nederlanders, aan onze vrienden aan de overzijde van de Noordzee hebben. Het is te gemakkelijk om losweg te verklaren: Het Britsche Rijk heeft belang bij de status quo, dus zal het wel weten te voorkomen, dat Nederlandseh-Indië wordt geschonden en Nederland plotseling gedwongen wordt den oorlog te verklaren. Zulk een redeneering berust op de gedachte, dat een Engelsche regeering in Londen in staat en van plan zou zijn om „at a moment's notice” een besluit te nemen en een diplomatieke nota de wereld in te zenden, die haar zou binden tot een stellingname in de belangrijkste vraag, welke er voor een volk bestaat, die van oorlog of vrede.

Om eenigszins voorbereid te zijn, op wat ons te wachten staat in een moment van de wereldgeschiedenis, waarop alles afhangt van een vastberaden ingrijpen van de regeering te Londen, moeten we wederom een blik slaan in het boek der nieuwste geschiedenis.

Ik vraag U dan, M. d. V., om een oogenblik in onze gedachten terug te gaan tot de tragische laatste dagen van

Juli 1914. Hoe lag toen de figuur? Door de gebeurtenissen, die begonnen met Serajewo en die eindigden met het mobilisatie-decreet voor het Russische leger op 31 Juli 1914, was het duidelijk, dat de wereld stond voor een allergevaarlijkste internationale botsing. De politiek van de Engelse staatslieden sedert de troonsbestijging van Edward VII was er op gericht geweest de machts- en prestige-uitbreiding van het Duitsche Keizerrijk systematisch tegen te werken. De oorlog tussehen de Centrale mogendheden en Rusland verbonden met Frankrijk was onvermijdelijk. Zonder twijfel zagen de Britsche staatslieden met wijden blik, dat, wanneer Engeland toestond, dat Duitschland Frankrijk en Rusland neersloeg, de „tweede Punische oorlog”, zooals gezegd werd, het Britsche Rijk van zijn wereldmacht zou berooven. Iemand, die de geschiedenis van 1904—1914 onbevooroordeeld bestudeert, zou mogen verwachten, dat de Engelse verdedigers van de politiek van de „Balance of Power” geen oogenblik zouden hebben gearzeld om zich onmiddellijk en zonder voorbehoud aan de zijde van Frankrijk en Rusland te scharen. Slechts dan was een situatie te redden, die voor een groot deel te weeg gebracht werd door de Engelse politiek sedert het sluiten van de Entente Cordiale van 1904.

Wat zien we echter?

Engeland is een democratisch, parlementair geregeerd land. Een politiek doorvoeren zonder steun van de breede massa is onmogelijk en de breede massa bleef vrijwel volmaakt onverschillig onder de oorlogsdreiging op het vasteland. Het Engelse volk, ondanks den toenmaals nog vrij grooten invloed van de leidende klassen, gaf blijk van een inertie zonder weerga. De Fransche Admiraal Castex geeft in het derde deel van zijn magistraal werk „Théories Stratégiques” meerdere factoren op, die op deze houding van invloed waren. Hij noemt: spreekwoordelijke langzaamheid van begrip, van „réalisation” der Britsche hersenen, algemeene pacifistische tendenzen, afkeer van het zich mengen in continentale verwickelingen, zoolang zij het rechtstreekse Engelse belang niet zeer diepgaand schaden, tegen-

zin in het entameeren eener groote krachtsinspanning te land en vrees voor den inbreuk op de handelsbelangen ten gevolge van het meedoen aan een oorlog. Ter illustratie diene het volgende:

Nog op 31 Juli 1914 wordt er van de zijde der Engelsche financiers een geweldige pressie op de Times uitgeoefend om de neutraliteit onder alle omstandigheden te propageeren. In het Engelsche kabinet heerscht de grootste verdeeldheid: Asquith, Churchill en Grey zijn voor interventie, andere ministers als lord Morley, Harcourt en John Burns zijn voor het handhaven eener strikte neutraliteit. Op 1 Augustus wordt de kabinetszitting gesloten in de meest volmaakte onzekerheid, terwijl de internationale toestand toch in de hoogste mate dreigend is. De Fransche en Russische ambassadeurs krijgen bij hun aandringen op een beslissing van sir Edward Grey slechts vage antwoorden. De brief, dien koning George op 31 Juli aan den Franschen president Poincaré schrijft, bevat geen enkel beslissend woord. Pas op Zondag 2 Augustus 's avonds, dus precies een week, nadat in Nederland het eerste telegram ter inleiding der mobilisatie was verzonden, besluit de Britsche regering na twee ministerraden en onder protest der voorstanders eener neutraliteit, tot het mobiliseeren van het expeditionaire corps; dan komt ook pas de bekende mededeeling aan M. Cambon, den Franschen ambassadeur, dat de Britsche vloot de Fransche Noordkust zal beschermen, als die door de Duitse vloot mocht worden aangevallen, doch met de toevoeging, dat deze toezegging geen daadwerkelijk ingrijpen van Engeland in het conflict impliceert. Deze toezegging was al het allerminste, wat Engeland doen kon na de verplaatsing der Fransche vloot naar de Middellandsche zee ten einde de Britsche vloot in Noordzee en Kanaal te kunnen doen concentreeren.

Eindelijk, op 3 Augustus, als de Britsche regering kennis draagt van het Duitse ultimatum aan België, begint er klaarheid te komen. Lord Morley en John Burns nemen hun ontslag als minister, de andere voorstanders der neutraliteit, waaronder Lloyd George, Runciman, Harcourt,

Simon en Beauchamp beginnen van meening te veranderen. Maar pas op 4 Augustus, als het bericht binnenkomt van den Duitsehen aanval op Luik en het Engelsche volk te hoop loopt, omdat het op een van zijn gevoeligste plekken, de onschendbaarheid der Nederlanden (Antwerpen is een pistool op Englands borst) getroffen wordt, pas dan zendt de Britsche regeering een ultimatum aan Duitschland, dat de verzekering der Belgische neutraliteit eischt. Op 4 Augustus middernacht gaat het Britsche Rijk in den oorlog.

Het is Wickham Steed, die de plotselinge verandering, welke toen in het Engelsche volk plaats greep, beschreef met de volgende woorden :

„Er zou niets minder dan een rechtstreeksche aanval „tegen het Vereenigd Koninkrijk noodig geweest zijn om „het Britsche sentiment tot zulk een hoogte op te voeren. „Het is zelfs waarschijnlijk, dat een rechtstreeksche aan- „val het nationale geweten niet zoo sterk getroffen zou „hebben, als nu het geval was. Zeker, de veiligheid van „Groot-Brittannië stond op het spel, maar het eigenaar- „dige van het Britsche temperament is, dat het tot bij de „verdediging van zijn vitaalste belangen, moet gevoelen, „dat het tegelijkertijd een moreele plicht vervult.....

„Daarom was het de grootste taetloosheid van Duitsch- „land, dat het de Britsche veiligheid op zoodanige wijze „bedreigde, dat de Brit voor het welzijn van anderen den „plicht kon vervullen, dien hij aan zichzelf verschuldigd „was.”

Zie, M. d. V., met den hier door een Engelschman beschreven eigendommelijken gedachtengang van het Engelsche volk moet toch rekening gehouden worden! Is het redelijk, is het verstandelijk aannemelijk, dat vage antwoord, dat men zoo vaak van hoogstaande Nederlanders krijgt: Engeland zal niet toelaten, dat wij Nederlanders in Indië worden aangevallen? Zeker, de Engelsche diplomaten zullen zulk een aanval met leede oogen aanzien, zooals ook de Engelsche staatslieden van 1914 een onder den voet loopen van Frankrijk met leede oogen gezien zouden

hebben. Maar dat is de kwestie niet. De vraag is: „Gaat Engeland er voor in den oorlog?” Men vergeet niet, dat het Engelsche volk voor het eerst tijdens zijn bestaan als grootmacht in 1914—1918 een millioenenleger op het continent heeft moeten zenden; hoe door het vrijwilligers-systeem van den aanvang de beste zonen van het oude Albion het eerst gevallen zijn; hoe haast in geen land de oorlogsmoetheid na den vrede van Versailles tot uiting kwam als in Engeland; hoe nergens ter wereld de economische gevolgen van den oorlog zulke groote verwoestingen hebben aangericht als juist in het Vereenigd Koninkrijk! Men neme daarbij in aanmerking, dat een aanval op Nederlandsch-Indië nooit een rechtstreeksche bedreiging voor het volk in Londen, in Edinburgh en in Dublin kan zijn, zooals de aanval op België was; dat een naam als Tarakan of als Boela niets maar ook niets aan den doorsnee Engelschman zegt; hoe die Engelschman in jaren van een nauw verbond met Japan den Japanner als vriend en bondgenoot heeft leeren beschouwen; hoe gemakkelijk in een koloniaal gebied een gewapend ingrijpen kan worden voorgesteld als dienende de rechten van de inheemsche bevolking.

- Neen, M. d. V., het is, naar mijn inzicht, een op niets gebaseerde illusie, dat het Engelsche volk onmiddellijk te wapen zal vliegen, als Nederlandsche gebiedsdeelen in Indië onverhoopt geschonden zouden worden. Het is mogelijk, dat de Britsche *regeering* zou willen ingrijpen met het oog op de „balance of power”, maar..... in een democratisch geregeerd land heeft de regeering den onverdeelden steun en bijstand van het volk in zijn breede massa's noodig om werkelijk krachtadig te kunnen optreden. Als het sentiment van het Engelsche volk na eenigen tijd wakker wordt, als het beseft, dat de zaak der Hollanders de zaak der blanken is, als de roepstem uit Australië doordringt, dan komt pas de daadwerkelijke steun aan Nederland ter sprake. Die steun is vrij zeker ten slotte te verkrijgen,..... als wij Nederlanders toonen ons erfdeel ter wille van ons zelf en van onze inheemsche

volkeren te willen verdedigen tot het uiterste, als gesproken kan worden van „brave little Holland”, zooals in 1914 van „brave little Belgium”, waardoor de oogenschijnlijk zoo nuichtere Angelsaks tot daden werd gebracht!

De roemrijke verdediger van Duitsch Oost-Afrika in den wereldoorlog heeft aan vele onzer leden in zijn voordracht van verleden week het belang van de psychologie in de tactiek doen voelen; zoo zou in het veronderstelde geval eener klaarblijkelijke schending van ons territorium door een overmacht ook het psychologisch effect van een ter plaatse wellicht hopeloos lijkende actie zoodanig zijn, dat de gansche politieke situatie gewijzigd zou kunnen worden. Dat „the men on the spot”, onze menschen in Indië, de situatie als zoodanig ook zullen aanvoelen en tot ieder offer bereid zijn, staat als een paal boven water!

Laat mij nu eenige beschouwingen aan Amerika mogen wijden.

Het zal den leden onzer vereeniging, die reeds in 1930 de verslagen onzer bijeenkomsten geregeld volgden, bekend zijn, dat ik in mijn voordracht van 11 Januari 1930 de aandacht vestigde op het verschil of Groot Brittannië dan wel Amerika den rol van arbiter in 's werelds zeezaken zou vervullen. Ik weet, dat toen mijn opvatting, dat Uncle Sam in deze taak wel eens hopeloos te kort zou kunnen schieten, niet in maar buiten onze Vereeniging hier en daar bestrijding vond. Het is daarom nu wel interessant om te onderzoeken, hoe het geloopt is met de uitvoering dier trotsche leuze „a navy second to none”, toenmaals in Amerika aangeheven.

Het is voor geen tegenspraak vatbaar, dat de Amerikaansche marine lang niet het peil heeft bereikt, noch wat materieel, noch wat personeel betreft, dat volgens het Washington-tractaat van 1922 en het Londen-verdrag van 1930 in uitzicht werd gesteld. Doordat de groote massa van het Amerikaansche Volk zich slechts met een half hart voor zijn marine interesseerde, doordat groote stroomingen zich om geestelijke zoowel als om materiele redenen afzijdig

hielden, is een aanbouwpolitiek gevolgd, die zeker niet doelbewust genoemd kan worden.

Het maakt sterk den indruk, dat het „doel”, waarvoor een groote natie een krachtige marine met een kostbare slagvloot bouwt, aan vele millioenen Amerikanen nooit klaar voor oogen gestaan heeft. Hoe kan het eigenlijk ook anders? Terwijl vrijwel iedere Engelschman van eenige ontwikkeling door de geschiedenis van zijn eigen land de noodzakelijkheid van een goede Britsche zeemacht in zekeren zin heeft ondervonden, vindt men in Amerika slechts een bepaalde categorie, een „klasse” zou men het haast kunnen noemen, die als zijnde van Anglo-Saksischen afkomst den zin voor „sea-power” als het ware in het bloed heeft. Het is m.i. niet te ontkennen, dat de Amerikanen van ouden Engelschen of Nederlandschen afkomst, de nakomelingen der puriteinsche pioniers, dat die klasse voor het grootste deel bestaat uit een geestelijk en lichamelijk buitengewoon sterk ras, hetwelk een ontembare wilskracht om te bereiken datgene, wat het zich heeft voorgenomen, paart aan den ouden Engelschen, misschien ook Nederlandschen, burgerzin, waaronder verstaan moet worden de ideale vrijheid, die zich bewust beperkingen oplegt ter wille van die vrijheid.

Maar..... dit soort Amerikanen, van wie eigenlijk niets dan goeds is te zeggen, komt geleidelijk aan in de minderheid tegenover het andere soort, van wie ik nu een korte beschrijving zal geven, in algemeenen zin ontleend aan het boek van Siegfried: „Les Etats-Unis d'aujourd'hui”.

De geschiedenis leert ons, dat de nationaliteit en — ook onze vaak zoo would be cosmopolitisch geöriënteerde Nederlanders mogen het zich in de ooren knoopen — de daarmee onafscheidelijk samenhangende mentaliteit der in Amerika binnenkomende immigranten in den loop der jaren geweldig veranderd is. Terwijl in de decade 1870—1880 nog 91.6 % der immigranten van Noord- en West-Europeeschen bloede waren tegen 8.4 % van het Latijnsche en Slavische ras, was die verhouding in de decade 1900—1910 geworden 23.3 % van West-Europeesche tegen 76.7 % van Slavische en Latijnsche nationaliteit.

Die millioenen en millioenen Italianen, Slaven, Balkancezen, Armeniërs, Afrikanen, Joden, enz., enz., enz. (de totale immigratie tusschen 1880 en 1914 beliep niet minder dan bijna 22 miljoen menschen) kregen in het vrije Amerika, met de bekende snelheid van vermenigvuldiging aan hun ras eigen, kinderen, die nu, in 1935 menschen van tusschen de 20 en 35 jaar zijn en..... kiezers! Deze jonge menschen zijn het, die vormen, wat Siegfried het tweede noemt van „les deux Americanismes”. Het zijn deze lieden, die zich wel is waar geassimileerd hebben, maar die gezins in de „oude” Amerikanen zijn opgegaan, zooals deze het zich gehoopt en gedacht hadden. Dat assimilatieproces heeft zich op een merkwaardige manier voltrokken. Zooals bekend konden de immigranten na een 5-jarig verblijf het Amerikaanse burgerschap verwerven en zij vormden uiteraard de sociaal laagst staande klasse van de Amerikaanse volksgemeenschap. Die genaturaliseerde immigranten waren niet lastig, zij hadden werk en een stuk brood veel ruimer dan zij het gewend waren geweest. Zij waren het niet, die de „erise de l'assimilation” teweegbrachten, waarvan Siegfried spreekt. Het waren hun kinderen, de in Amerika geboren nakomelingen, die voor het ontstaan van die crisis zorgden. Die tweede generatie neemt als vanzelfsprekend aan, datgene waar hun ouders nog dankbaar voor waren, zij heeft de manieren van de nieuwe wereld overgenomen: een hartstochtelijke drang naar materiele onafhankelijkheid. Wel heeft zij zich geassimileerd aan de werkkraft en ambitie der Amerikanen, maar zonderdat zij de traditioneele burgerzin en het puriteinsche geweten bezit der oorspronkelijke Amerikaanse pioniers. Zooals zoo vaak speelt ook hier de overdrijving parten; zou het te gewaagd zijn om te veronderstellen, dat het deze tweede generatie is, die de „one hundred percent American he-boys” levert, die zoo terecht den spot van de oude wereld opwekt? Ongetwijfeld beseffen deze zonen van den een kwart eeuw geleden als daglooner te New-York aan land gestapten Balkancees of Wit-Rus niet, dat zij iets missen, van wat hun vader nog bezat, de diepe levensphilosophie,

geboren uit de traditie en het eeuwenlange contact met den eigen bodem, die filosofie, welke een oordeel meebrengt, gerijpt door eeuwen van overgeleverde ondervinding en redeneering. Wat hier bij deze generatie Amerikanen gemist wordt, is de „judgment”, de „feeling”, die zoo sterk bij den Engelschman gevonden wordt, althans bij velen der Engelschen in leidende posities. Ik kan het niet duidelijker zeggen dan met de woorden van Harold Nicolson over Lord Curzon 1): „Curzon's judgment was fortified by centuries of tradition, by a lifetime of experience, and by knowledge of detail such as no living statesman possessed”.

Wat is nu het eerste, voor de gansche wereld zichtbare gevolg van het gebrek aan traditie, aan „feeling” voor de tendenzen, die zich in het wereldgebeuren voordoen? Of laat ik het voorzigtiger stellen: waaruit blijkt, dat de leidende staatslieden in Amerika zoodanig gebonden zijn door de op onmiddellijk eigenbelang ingestelde ambities hunner millioenen kiezers, dat zij de rol van wereld-arbiter niet of nog niet vermogen te vervullen? Het is de houding van Amerika ten opzichte van de Philippijnen!

Laat ons de feiten even de revue laten passeeren, die geleid hebben tot het voor Nederland zoo gewichtige besluit van de Amerikaanse Regeering van 24 Maart 1934.

We moeten daartoe beginnen met te verklaren, dat nog niet verder terug dan 1927 de onafhankelijkheid van de Philippijnen een droombeeld was, dat alleen in de hoofden van enkele Philippijnsche inheemsche politici bestond, die het gebruikten om te trachten bij de ongeletterde bevolking, die geen idee had van de gevolgen eener eventueele verwezenlijking, onrust te stichten. De Amerikaanse President oefende voor de eerste maal het recht van veto in Philippijnsche aangelegenheden uit in April van dat jaar door te weigeren een wet goed te keuren, waarbij bepaald werd, dat op die eilanden een volksstemming zou worden gehouden over de vraag, of de eilanden onafhankelijk

1) H. Nicolson, „Curzon, A Study in post-war diplomacy”.

moesten worden. President Coolidge verklaarde bij zijn weigering op 8 April 1927, dat de Philippino's verkeerdelijk meenden, dat Amerika, als het volledige onafhankelijkheid aan de eilanden schonk, toch de zware verantwoordelijkheid voor het waarborgen van veiligheid, souvereiniteit en onafhankelijkheid van de eilanden zou blijven aanvaarden. Dit was een verkeerde meening, want: „Responsibility without authority would be unthinkable” verklaarde de President.

Bij de groote mate van autonomie, die aan de Philippino's onder het régime van den populaireren Gouverneur Colonel Theodore Roosevelt (den oudsten zoon van den vroegeren president Theodore Roosevelt) was toegestaan, kwamen in December 1932 veelvuldige klachten omtrent onwettigheden en onregelmatigheden tegen de Wetgevende Vergadering naar voren. Aan de scherpe en veelzijdige critiek ontkwam ook Gouverneur Roosevelt niet, wien verweten werd, dat hij nooit van zijn recht van veto gebruik had willen maken.

De politieke partijen in de Philippijnen, die elkaar bestreden op punten van zuiver plaatselijk en persoonlijk belang, waren het eens op één punt, n.l. in haar wensch naar onafhankelijkheid. Toch zou, ondanks de merkwaardige vatbaarheid van het Amerikaansche volk voor ethisch lijkende leuzen, van de verwezenlijking van het onafhankelijksdenkbeeld geen sprake geweest zijn, als er niet een merkwaardige complicatie was opgetreden.

Als gevolg van het mengelmoes van politiek altruïsme en economisch egoïsme, dat de Amerikaansche opvattingen kenmerkt, was n.l. een figuur ontstaan, die ver-reikende gevolgen zou hebben. In 1929 begon in Amerika de crisis, waaronder alle landen der wereld nu nog zuchten. De prijzen van alle grondstoffen maar speciaal die van suiker en andere agrarische producten gingen met nog nooit waargenomen snelheid naar omlaag. Veel sterker dan ooit te voren voelden de Amerikaansche suiker-producenten de bezwaren van een toestand, waarbij een Philippijnsche suikeroogst van niet minder dan 1.500.000 ton tolvrij op de Amerikaansche markt kon worden gebracht om daar te concurreeren met de eigen suiker. Waar de werkeloosheid in

de „States” snel toenam, kwam daar nog het immigratie-argument bij. Zoo lang de Philippijnen deel uitmaakten van het Amerikaanse territorium, zou het wel heel moeilijk zijn menschen en producten uit het eene deel der Vereenigde Staten in het andere deel te weren. De oplossing lag voor de hand: als de Philippijnen van Amerika konden worden losgemaakt, wat de Philippino's, althans hun politieke leiders, zelf schenen te wenschen, dan kon men òn de menschen òn de producten weren, desnoods door invoerverboden. Laat ons de feiten voor zich zelf laten spreken.

In Januari 1930 stelde senator Bingham voor, dat de President een commissie zou benoemen om de politieke en economische status van de Philippijnen te bestuderen. 15 Januari begon het Senaatcomité „on Territories and Insular Affairs” zijn onderzoek. 1)

De verklaringen, die voor dat comité werden afgelegd, bewijzen volgens prof. Arnold J. Toynbee 1) ten duidelijkste, dat de wensch om onafhankelijkheid te verleenen voor een zeer groot deel het gevolg was van zelfzuchtige business-belangen. Zoo legde de vertegenwoordiger van de „American Farm Bureau Federation”, Mr. Gray er den nadruk op, dat zijn organisatie vóór alles bescherming verlangde tegen de Philippijnsche concurrentie. Hij verklaarde, dat, als het Congres geen kans zag een tariefwet te maken, die de Philippijnsche producten gelijk stelde met buitenlandse goederen, dat dan zijn organisatie absolute onafhankelijkheid voor de Philippijnen zou propageren. 2) Mr. Loomis, secretaris van de National Dairy Union verklaarde: „dat de eerlijke en oprechte wijze om het beschermings-tarief te verkrijgen, hetwelk de olie- en vetten-industrie noodig had om niet te gronde te gaan, was het geven van onafhankelijkheid.” 3) Mr. Mc. Daniel, voorzitter van de Touw-industrie verklaarde voor het Comité, dat hij verschenen was om louter zelfzuchtige redenen. De werkelijke vraag, die het Comité had te beantwoorden, was namelijk,

1) „Survey of international affairs 1933”, p. 555.

2) Senate Committee, p. 70.

3) Ibid, p. 293.

of de Philippijnsche concurrentie kon worden uitgeschakeld zonder de onafhankelijkheid te geven. De staatssecretaris Mr. Stimson constateerde echter, dat, zoolang de Vereenigde Staten de Philippijnen onder hun vlag hielden, zij moreel verplicht waren om aan die eilanden de voordeelen van vrijen handel met het moederland toe te staan.

. Van andere zijde kregen de suiker- en olie-belangen nieuwen steun. In hetzelfde comité legde nl. Mr. Hushing, de vertegenwoordiger van de „American Federation of Labour” een verklaring af, waarin hij begon met de meening uit te spreken, dat de geest van de Amerikaanse Declaration of Independance niet overeenkwam met de afhankelijkheid der Philippijnen, waarop hij liet volgen, dat er 5000 Philippino's in Hawaii en 80.000 in Californië waren en dat niets, behalve een epidemie, zou kunnen beletten, dat de 13.000.000 Philippino's, die nu nog in hun geboorteland leefden, naar de Vereenigde Staten zouden emigreeren. ¹⁾

Men voelt, zonderdat wij hier verder op doorgaan, hoe zwaar deze argumenten moesten wegen in tijden van economische depressie en werkloosheid en hoe de gang van zaken nog werd bespoedigd door de Philippijnsche politici, die, „onafhankelijkheid hoe eerder hoe liever” verklaarden te willen! Zoo beweerde Manuel Roxas, voorzitter van het Philippijnsche Huis van Afgevaardigden, dat de Amerikanen de Philippino's gedwongen hadden hun land te ontwikkelen in onderworpenheid aan Amerikaanse tariefwetten en daarom zou een plotselinge verandering in de verhouding der beide landen een schok beteekenen in de economische structuur van de Philippijnen, maar volgens hem was het beter, dat die schok nu kwam, nu zij te weerstaan was, dan later. Naar zijn meening kwam het er niet op aan, hoe groot de opoffering was, de Philippino's waren bereid tot iedere opoffering, als zij slechts vrij konden worden. Mr. Roxas voorzag heelemaal geen vreemde inmenging in Philippijnsche zaken, daar de archipel voldoende beschermd werd door Kellogg-pact en Volkenbondshandvest. Hij ge-

¹⁾ Senate Committee, p. 114, 115.

loofde trouwens niet aan een z.g. Japansch gevaar, daar Japan een natie was „die een werkelijk vredelievenden „geest ademt en de rechten van andere naties scrupuleus wenscht te handhaven en te respecteeren.”

Geenszins van deze meening was de heer Nicholas Roosevelt in zijn verklaring voor hetzelfde Comité.

Roosevelt betoogde, dat het terugtrekken van Amerika uit de Philippijnen een ernstigen terugslag zou hebben in Korea, Britsch-Indië en Nederlandsch-Indië, hij zag het „gevaar van een langzaam in beweging komende uitgebreide „politieke verstoring in het Oosten, die zeer wel een politieke explosie, mogelijk zelfs oorlog in het geheele Verre Oosten zou teweegbrengen.” Verder verklaarde Mr. Roosevelt, dat hij de oprechtheid der politieke leiders van de Philippino's niet wilde betwijfelen, maar dit nam niet weg „dat wij verantwoordelijkheid hebben tegenover het „volk buiten de klasse van politici.” Hij constateerde, dat een aantal Philippino's hem verklaard hadden tegen onmiddellijke onafhankelijkheid te zijn, maar hij wilde geen namen noemen. Men moest in de Vereenigde Staten begrijpen, dat er in de Philippijnen geen algemeene publieke opinie was als in de „States”, daarvoor was het overgrote deel van het volk op de eilanden te ongeletterd.

Door het Cabinet van 1930 werd een krachtige oppositie gevoerd tegen de geheele beweging. De beide staatssecretarissen Stimson en Hurley verklaarden, dat onafhankelijkverklaring eenvoudig een misdaad tegenover de Philippino's zou zijn, omdat zij er volkomen onvoorbereid voor waren, zoowel politiek als economisch. Stimson meende, dat het verdwijnen van de Amerikaanse controle zou leiden tot anarchie of oliehargie, waarbij een kleine klasse van Philippino's een soort dictatorschap over de gewone lieden zou uitoefenen en in die kleine klasse rangschikte hij geldschietters en plaatselijke politici. Hij hield vol, dat de toekomst van de Vereenigde Staten in het Verre Oosten afhing van de reputatie van rechtvaardigheid en hij pleitte voor een fair optreden tegen de Philippino's op een verlichte en verziende wijze.

In Juni 1930 werd de Hawes-Bill, die de vervallen verklaring der soevereiniteit van de Vereenigde Staten over de Philippijnen inhield, goedgekeurd door de meerderheid van het Senaats-comité.

In Mei 1931 echter kwam het bericht, dat de Philippijnsche politici hun verzoek om onmiddellijke en algeheele onafhankelijkheid hadden losgelaten, maar de Senatoren en Afgevaardigden, die het „Farm-Block” vertegenwoordigden, antwoordden, dat, of nu de Philippino's wèl of niet vrij wenschten te zijn, toch in het Congres een poging gedaan zou worden hen vrij te maken.

In December 1931 kwam de kwestie voor het Congres. Hoe scherp de meeningen tegenover elkaar stonden, moge blijken uit de mededeeling, dat de staatssecretaris Hurley het wetsvoorstel (de z.g. Hawes-Cutting-Bill) beschreef als „cowardly.” Het bedoelde, zeide de minister, in 5 jaar af te breken, wat de Vereenigde Staten in dertig jaar hadden opgebouwd.

Het zou te ver voeren om de geheele lijdensgeschiedenis in extenso te vertellen. Genoeg zij, dat ondanks allen tegenstand op 29 December 1932 de z.g. Hares-Hawes-Cutting Bill in beide huizen van het Congres der Vereenigde Staten werd aangenomen. Deze wet behelsde een compromis, waarbij wel onafhankelijkheid werd toegestaan, maar waarbij Amerika het recht behield militaire en andere „reservations” en gewapende troepen in de Philippijnen te handhaven. Het deel van de wet, dat over de economische betrekkingen handelde, bepaalde, dat niet meer dan 50.000 ton geraffineerde en 800.000 ton ongeraffineerde suiker zonder inkomende rechten in de Vereenigde Staten zouden worden toegelaten. Een jaarlijksch quotum werd vastgesteld voor Philippijnsche immigranten!

Op 13 Januari 1933 sprak president Hoover zijn veto uit tegen de wet, welk veto echter door het Huis van Afgevaardigden werd afgestemd met 274 tegen 94 stemmen en door de Senaat werd verworpen met 66 tegen 26 stemmen.

Tot overmaat van verwarring besloten de Philippijnsche leiders op 16 Januari 1933 de wet niet aan te nemen, zelfs al zou de Amerikaansche Volksvertegenwoordiging het veto van president Hoover ongedaan maken!

Zoo stonden de zaken, toen president Hoover werd vervangen door president Franklin Roosevelt. Op 2 Maart 1934 zond deze de wet opnieuw naar het Congres, maar nu geamendeerd in dien zin, dat de Amerikaansche militaire en maritieme bases op de Philippijnen zouden worden verlaten op het oogenblik, dat onafhankelijkheid werd toegestaan, (d.w.z. na de tien jaren, die noodig geoordeeld werden voor de afwikkeling der zaken van Amerika in de Philippijnen) en dat zij het onderwerp zouden zijn van vriendschappelijk overleg. „Ons volk”, verklaarde president Roosevelt, „begeert geen territorium en geen volk onder „zijn souvereiniteit te houden tegen diens wil, maar onafhankelijkheid toe staan zonder voldoende tijd te laten „voor de noodzakelijke politieke en economische aanpassing, zou een bepaalde onrechtvaardigheid zijn tegenover „het volk van de eilanden, een onrechtvaardigheid, die „weinig minder erg zou zijn dan de afwijzing der onafhankelijkheid zelve.”

Deze nieuwe wet werd 19 Maart 1934 door het Huis van Afgevaardigden en 22 Maart door den Senaat zonder oppositie aangenomen en 24 Maart door den President bekrachtigd.

Het is een nauwelijks te gelooven feit, dat Amerika zich terugtrekt van de Philippijnen. Het land, dat eens een captain Mahan voortbracht, wiens boeken over „The influence of sea-power upon history” gezegd worden de Europeesche staatslieden van omstreeks 1900 tot hoofdkussen te hebben gediend, het land, dat bij de vloot-onderhandelingen van 1922 en 1930 nog altijd klaagde over het gebrek aan steunpunten, waardoor de „U.S. vloot” aan extra-eischen moest voldoen boven de Britsche vloot,..... datzelfde land laat het gebied, waar het zijn vlootbases in Oost-Azië (Cavite, Olongnapo) heeft, los! Zou de man, die met vèrgaande volmachten bekleed dit besluit tee-

kende, beseffen, dat daarmede „the influence of sea-power”, die Amerika ongetwijfeld bezig was te verkrijgen in Oost-Azië, practisch wordt vernietigd en dat daarmede de „history” wel eens een gansch anderen loop zou kunnen nemen als vóór dit jaar 1934?

Men kan haast niet anders aannemen, dan dat Mr. Franklin Roosevelt de lessen uit Mahans diepgaande studie niet vergeten is ¹⁾, maar blijkbaar zijn er zoodanige krachtige invloeden werkzaam, dat hij moeilijk anders kan.

Laat ons zien, welke redenen in Amerika officieel worden opgegeven voor de aanname van het wetsvoorstel.

Als eerste reden wordt genoemd, dat elk land, dat onafhankelijkheid vraagt, ook onafhankelijkheid moet kunnen krijgen. Het is de herleving van de Wilsonsche leuze van het zelfbeschikkingsrecht der volkeren. Eilacis, hoe schoon theoretisch en hoe onuitvoerbaar in de practijk is dit slagwoord gebleken. Welk een onontwarbaar probleem der minderheden, welk een chaos is in Europa mede daardoor ontstaan, dat na volksstemmingen, al of niet beïnvloed, de helft plus één besliste, of een grensgebied al of niet in andere handen overging, zulks met soms geheel voorbijzien van de economische bestaansmogelijkheid van zulk een deel. Men zou zoo zeggen, dat reeds gebleken is, dat het zelfbeschikkingsrecht in Europa op de allervoorzichtigste manier moet worden gehanteerd om geen ongelukken te maken. Hoe veel voorzigtiger moet dit echter niet geschieden in Azië en Afrika met volken, die de Europeesche ontwikkelingsgang niet gekend hebben en waar het ruwe „de helft plus een” toch zeker niet de opperste wijsheid zal zijn. Is dan nu alweer de ervaring vergeten, die de Britten nog geen drie jaar geleden in Ceylon hebben opgedaan, waar een half-vrijgemaakte Ceylonsche z.g. volksvertegenwoordiging de allerzouderlingste economische experimenten, o.a. een soort socialisatie van de electriciteitsvoorziening trachtte door te zetten

¹⁾ Colonies attached to the mother-country afford, therefore, the surest means of supporting abroad the sea-power of a country. („The influence of sea-power upon history”, p. 83).

in een tijd, dat het crediet van Ceylon slechts met behulp van het moederland kon worden gehandhaafd? Wat weten Ceyloncezen, wat weten ook Philippino's af van het subtiële staatscrediet dier landen zonder kapitaalkrachtige middenstand als basis voor het volkscrediet? Wat trekken deze halfgeciviliseerde millioenenmassa's, wat trekken vooral de daaruit voortgekomen politici van beroep zich aan van de zuinigheid in het staatsbeheer in den bovenbouw van een maatschappij, welke voor het scheppen van een redelijken welstand nog sterk op de toestrooming van buitenlandsch kapitaal is aangewezen?

Hoe stelt men zich in Amerika toch den toestand in de Philippijnen voor, als Amerika zijn handen van dit ongelukkige land heeft afgetrokken? Is er iemand, die gelooft, dat b.v. de kolonie van 3000 Japanners, welke zich sedert jaren in Davao op Mindanao, het Zuidelijkste eiland der Philippijnen gevestigd heeft, zich geluidloos zal voegen naar een voor haar wellicht minder gunstige regeling, gemaakt door een onafhankelijke Philippino-regeering te Manilla? Zullen deze Japanners zich niet tot Tokio wenden, als zij zich het slachtoffer wanen van het financiële wanbeleid der regeering te Manilla en zal de Japansche regeering zich niet op dezelfde wijze de belangen van haar volksgenooten over zee aantrekken, als zij dat in China heeft gedaan? Zal de regeering te Tokio zich niet de handelwijze der Amerikaansche regeering ten opzichte van Panama en van Haïti herinneren, toen in die, van Amerika z.g. onafhankelijke, landen al of niet vermeende benadeeling van belangen van Amerikaansche burgers plaats had?

En hoe zal het economisch gaan in een onafhankelijke Philippijnsche republiek? Reeds nu, terwijl er nog een Amerikaansche gouverneur in Manilla zetelt, wordt in de Japansche bladen aangedrongen op economische toenadering tot de Philippijnen. Natuurlijk, wanneer de Philippijnsche bedrijven geen hulp en steun van Amerika meer krijgen, zullen ze zich moeten orienteeren op het nabijzijnde Japan. Dit land zal willig de kapitalen verschaffen,

omdat er „toezicht” op te houden is. Ook leeningen zullen de Philippijnsche politici, in de eerste jaren van onafhankelijkheid, van Japan wel volop kunnen krijgen: de „Nishihara-loans” aan China zijn school-voorbeelden, hoe het met zulke politieke leeningen in Oost-Azië pleegt te gaan. Neen, de eerste reden, de hyper-ethische van het zelfbeschikkingsrecht lijkt in het geval Philippijnen voor den objectieven beoordeelaar weinig steekhoudend, hoewel ik niet graag zou beweren, dat van vele Amerikanen, die nu eenmaal „lofty ideals” plegen te koesteren en daarvan gaarne getuigen, dit argument niet oprecht gemeend is.

De tweede reden, die wordt opgegeven, is, dat de Amerikaanse administratie van de Philippijnen jaarlijks vele millioenen dollars kost en dat die millioenen „bespaard” kunnen worden. Dit is een argument, dat een Mahan zich in zijn graf zou doen omdraaien! Vergeten wordt blijkbaar, dat van Amerika uit gezien achter de Philippijnen het groote China ligt, het gebied, waar 400 miljoen menschen wonen en dat door zeer vele economen beschouwd wordt als misschien de eenige groote markt, die toekomst heeft en die in staat zou kunnen zijn de over-geïndustrialiseerde wereld van 1934 weder tot welvaart te brengen. Het is waar, dat de koopkracht der Chineezzen nu nog veel te wenschen overlaat, vooral waar het zilver (het betaalmiddel van het Oosten) in den loop van de huidige crisis zoo sterk gedevalueerd is. Het is ook waar, dat Roosevelts politiek van de „New Deal” zich hoofdzakelijk zoo niet uitsluitend op de binnenlandsche markt in Amerika richt en dat die binnenlandsche markt met een geweldig aantal koopkrachtige consumenten een factor vormt, die bij de ontwikkeling van Amerika in de eerste jaren van overwegend belang zal zijn.

Maar even waar is het, dat de Vereenigde Staten in 1928 ruim dertig procent van de wereldproductie aan industrie-goederen leverden en dat zij slechts $\pm 6\%$ van de wereldbevolking binnen de eigen landsgrenzen hebben. Eens moet er een verzadiging van die binnenlandsche markt optreden

en dan zal Amerika's welvaart afhangen van het feit, of het al dan niet bijtijds nieuwe afzetgebieden heeft kunnen ontsluiten.

Met de Philippijnen onafhankelijk zal de Oostersche markt voor de Amerikanen gesloten zijn!

Tot zoover over Amerika.

Wanneer we nu over Rusland gaan spreken, moeten we uiteraard trachten meer continentaal te denken en als het ware onze maritieme visie te verwisselen voor een continentale visie. Rusland ziet het probleem van Oost-Azië niet van den maritiemen, den handelskant maar uit den continentalen gezichtshoek, d.w.z. het gaat om land, om territoire.

Het land, dat een twistappel tusschen Rusland en Japan is en ook wel voorloopig zal blijven, heet Mongolië. De schepping van Manchukuo, waarbij twee millioen Mongolen in een aparte, autonome provincie van dien staat, Hsingan genoemd, zijn ondergebracht, beteekent een poging om, van het Noorden uit, den Japanschen invloed in China uit te breiden. Bij die uitbreiding komt het allereerst Mongolië aan de beurt, dat bovendien als producent van schapenwol voor Japan in de toekomst de afhankelijkheid van het wol-produceerend Australië zou kunnen verminderen.

In Mongolië en speciaal in Buiten-Mongolië heeft echter Rusland sinds vele jaren vasten voet gekregen. Om redenen, waarvan de beschouwing ons hier te ver zou voeren, doch die uiteengezet zijn in een artikel in „Pacific Affairs” van Maart 1934 door den bekenden Oost-Azië-kenner Owen Lattimore onder den titel „Mongolia enters World affairs”, is er in Buiten-Mongolië een volk ontstaan, dat zeer onder Russischen invloed staat, doch dat ook een sterk nationalistisch karakter draagt. De vereeniging van alle Mongolen onder één leiding is een droom van zowel Chineesch Mongolië als van dat deel van het Mongoolsche volk, hetwelk nu onder Manchukuo ressorteert. De keuze, waarvoor de Mongolen staan, bestaat volgens Owen Lattimore in den grond daarin, of zij revolutionnair nationalisme onder bijstand van Rusland zullen verkiezen boven conservatief nationalisme met aansluiting bij Japan. Voorloopig schijnt het eerste

alternatief bij vele Mongolen de voorkeur te hebben, maar Japan heeft door het geven van autonomie aan de Mongolen-provincie van Manchukuo ongetwijfeld een behendige diplomatieke manoeuvre ten uitvoer gebracht.

De figuur van een zwakken staat met nationale aspiraties in de sfeer der prestige-politiek schept gevaren, omdat het initiatief bij dien onverantwoordelijken zwakken ligt. Men moet bedenken, hoe de reis van den Sultan van Marokko naar Berlijn in 1901 om zich te beklagen over de Franse politiek, de aanvang was van zeer gevaarlijke wrijvingen in Europa, culmineerend in de Agadir-kwestie van 1911.

Hoe dit Mongoolsche probleem zal verlopen, is niet te zeggen, het eenige, wat vrij zeker schijnt, is, dat het niet door een vreedzame volksstemming onder toezicht van Nederlandse mariniers zal worden opgelost! Zooals bekend heeft Rusland ook in Manchukuo nog vele en groote belangen en de buitengewoon moeizame afwikkeling der kwestie van den Oost-Chineeschen spoorweg is allen, die de couranten lezen, bekend.

Velen zien dan ook reeds een tweeden Japansch-Russischen oorlog in het verschiet en dat beide partijen zich op die mogelijkheid voorbereiden, is niet voor tegenspraak vatbaar. Bestaat die voorbereiding van Japansche zijde vooral in het aanleggen van verschillende spoorwegen in Korea en Manchukuo, welke een zuiver strategisch doel hebben, van Russische zijde werd in de laatste jaren vooral gestreefd naar het scheppen van veiligheid op de West- en Zuidgrenzen van het onmetelijke Rijk om daardoor de handen meer vrij te krijgen naar het Oosten. Bij dit streven naar veiligheid in het Westen heeft Litwinof, de voornaamste Russische onderhandelaar werkelijk ongedachte successen bereikt. Blijkbaar was het der Sovjetregeering waard om wat water in den communistischen wijn te doen om daartegenover steun te vinden tegen Japan, dat door middel van Manchukuo en eventueel Mongolië een ernstige bedreiging zou kunnen vormen tegen dat deel van Sibirië, dat in het tweede vijfjarenplan van industrialisatie een belangrijke rol

is toebedeeld. Een reeks van verdragen van non-agressie en vriendschap is door Litwinof gesloten en wel op 17 December 1925 met Turkije, op 24 April 1926 met Duitschland, in Augustus 1926 met Afghanistan, in September 1926 met Litauwen en in October 1927 met Perzië. Verder werd in Februari 1929 het z.g. Litwinof-paet gesloten met Polen, Roemenië, Letland en Esthland. In 1931 en 1932 werden, ongetwijfeld mede in verband met het gevaar, dat vele staten in de Nazi-revolutie in Duitschland zagen, neutraliteits- en non-agressie-verdragen gesloten met Frankrijk, Finland en opnieuw met Polen, Esthland en Letland. Vermelden wij nog even Ruslands toenadering tot Amerika en de onderhandelingen over een Oost-Europeesch Verdrag van wederzijdsche waarborg op de basis van het Locarno-verdrag, dat o.a. uitliep op de toelating van Rusland tot den Volkenbond op 18 September 1934, dan is het duidelijk, dat de diplomatieke activiteit van Litwinof er werkelijk in geslaagd is de positie van Sovjet-Rusland tegenover Japan belangrijk te versterken.

L'histoire se répète! De geschiedenis, die gekristalliseerde ervaring van een oudere generatie herhaalt zich steeds weer, zij het onder eenigszins andere vormen.

Men herinnere zich de constellatie in Europa in de eerste 14 jaren van de twintigste eeuw. Een snel opkomend, zich in enkele tientallen jaren tot een industrie-staat van den eersten rang opwerkend Europeesch land, voelde in die jaren de onafwijsbare behoefte aan een groote, modern uitgeruste oorlogsvloot naast zijn krachtig leger.

De expansionistische politiek, die het gevolg was van de bezorgdheid voor zijn grondstoffen-aanvoer en voor de markten, die het voor zijn producten noodig had, kortom de prestige-politiek, die dat Europeesche land voerde, bezorgde het automatisch verschillende stille vijanden. Onder die stille vijanden was één grootmacht, die tot 1902 zijn kracht gezocht had in „splendid isolation” en die door de tegenstellingen, die langzamerhand aan den dag traden met het opkomende industrie- en handelstland, er toe gebracht werd zijn politiek grondig en principieel te veranderen.

Ieder herinnert zich de vooroorlogse periode van afwisselend spanning en ontspanning tusschen den opkomenden industrie- en handelsstaat Duitschland en het land, dat zoo lang de „splendid isolation” huldigde, het Britsche Rijk. Toen in 1901 Koningin Victoria was opgevolgd door King Edward VII, die wel eens „the royal magician” is genoemd, sloot Engeland reeds in 1902 het Anglo-Japanse Verdrag, dat in 1904 gevolgd werd door de Entente Cordiale met Frankrijk, welke overeenkomst in 1907 werd omgesmeed tot de Triple Entente tusschen Engeland, Frankrijk en Rusland.

Voor Bismarck was het een axioma, dat het democratische Engeland en het autocratische Rusland nooit zouden kunnen samengaan, daarvoor waren de tegenstellingen in structuur en ten opzichte van Constantinopel, van Perzië en van Oost-Azië volgens dezen grooten staatsman een waarborg. Op deze politieke tegenstelling was de „Risiko-Gedanke” van Tirpitz gebaseerd, een gedachte, die, hoe juist zij moge geweest zijn ten tijde van de eerste Deutsche Vlootwet van 1900, veel van haar waarde verloor, toen Engeland de vrije hand kreeg door het tot stand komen van de in Duitschland onmogelijk geachte samenwerking Engeland—Rusland. Die samenwerking kwam niet tot stand, dan nadat de Engelse Regeering zich overtuigd had van de werkelijke kracht en de mogelijkheid der versnelling van de mobilisatie der Russische strijdkrachten door een persoonlijk onderzoek van den generaal French en den admiraal Fisher in Rusland in 1907.

In het Verre Oosten maakt zich ook een snel opgekomen industrie- en handelsstaat bezorgd over zijn grondstoffen-aanvoer en over de markten, die hij voor zijn producten noodig heeft. Het is Japan, dat op zijn beurt een prestige-politiek voert en de noodzakelijkheid voelt van een sterke vloot naast zijn krachtig leger. Ook Japan maakt zich door zijn optreden stille vijanden en in die rij van vijanden vindt men ook een grootmacht, die, een tiental jaren nu geleden, zich in een absoluut geïsoleerde situatie bevond. Het is Rusland, dat, zij het om geheel andere redenen, zich, in 1925

nog, in dezelfde mate geïsoleerd had als het Engeland van 1900.

En wat zien we nu, in 1934? Van die isolatie is vrijwel niets meer over. Niet alleen is een pact van non-agressie en vriendschap gesloten met alle randstaten aan de Westgrens van het onmetelijke Russische Rijk, maar ook is met Frankrijk en de Kleine Entente een „rapprochement” bereikt. Curieus genoeg is ook deze toenadering niet tot stand gekomen, dan nadat de Franse Regeering een uiterst deskundig beoordeelaar, den kolonel der artillerie, leeraar aan de Krijgsschool, Mendras naar Rusland gezonden had om zich een meening te vormen over het „potentieel de guerre” van het communistische Rusland. Men ziet, hoe weinig de methodes der mogendheden veranderd zijn sedert 1907! Even verwonderd als men in het keizerlijke Duitschland geweest is over de toenadering van het democratische Engeland met het autocratische Rusland, zal men in Japan in 1933 wel geweest zijn over de toenadering tussehen het hedendaagsche Rusland met niets dan bezitloozen en het reeds vroeger ten behoeve van Rusland geplukte Frankrijk, het land der kleine spaarders. Die verwondering in Japan zal echter zeker niet minder geworden zijn, toen bekend werd, dat zelfs tussehen het proletarische Rusland en het kapitalistische Amerika toenadering mogelijk bleek en die verwondering zal wel in indignatie zijn overgegaan, toen ten slotte in 1934 het communistische Rusland op uitnoodiging van Frankrijk en Engeland in den Volkenbond werd opgenomen.

M. d. V., ik kom nu tot mijn conclusie:

Het kan niet meer ontkend worden, dat hoe langer hoe meer duidelijk wordt, dat met 1931 een fundamenteele verandering in de verhouding der volkeren rondom de Pacific heeft plaats gehad. Met eenig recht kon in het eerste dozijn jaren na het einde van den wereldoorlog gezegd worden, dat er in algemeenen zin een nieuw soort diplomatie haar intrede had gedaan, een diplomatie, die haar basis had in die stellingen van den Volkenbond, welke inhielden, dat

1934/1935. III.

vooreerst een constellatie was geschapen, die zoo goed als dit in 1919 mogelijk was, rekening hield met het beginsel van zelfbestemming, dat deze status quo zou worden gewijzigd, zooals de rechtvaardigheid dat noodig zou maken, door een procedure, vastgelegd in art. 19 van het Volkenbondshandvest en..... vervolgens, dat pogingen om door geweld de politieke structuur te veranderen als buiten de wet gesteld tegengegaan zouden worden door de collectieve actie van alle Volkenbondsleden volgens art. 11 van het Pact.

Dit was het veelbelovende systeem van Genève, dat ook door niet-bondsleden als Amerika in principe werd aanvaard, zooals bleek uit de Amerikaanse medewerking aan het viermogendheden- en het negenmogendheden-verdrag, die te Washington in 1922 werden gesloten. Ook de nota van Stimson over de niet-erkenning van door geweld tot stand gekomen constellatie-verandering i.e. de stichting van Manchukuo in 1931 was nog het uitvloeisel van dezen gedachtengang.

Dit veelbelovende systeem heeft in de Pacific gefaald. Hoe men zich ook moge beijveren om zoo objectief mogelijk Japans actie te verklaren en begrijpelijk te maken, het feit moet toch ronduit worden erkend, dat de Mikado in Manchurije en in Shanghai niet is overgegaan tot de procedure van art. 19 van het Handvest ten einde een wijziging in de status-quo te verkrijgen, die hem, Mikado, rechtvaardiger voorkwam dan de bestaande toestand. Vast ligt, dat Japan een aantal verdragen had ondertekend, waarbij het probleem van China alleen door en na raadpleging der andere grootmachten zou mogen worden opgelost en vast staat ook, dat voor de mede-ondertekenaars o.a. van het negenmogendheden-verdrag het gebeurde op 18 September 1931 bij Moekden kwam als een donderslag uit helderen hemel.

Mijne Heeren, de beteekenis hiervan is, dat in de Pacific de Volkenbondsdiplomatie is vervangen door de machtsdiplomatie, zooals die in Europa vóór 1914 bestond.

De vrede in de Pacific werd in 1922 te Washington en in 1930 te Londen zoo goed mogelijk gegrondvest op een

combinatie van de politieke structuur volgens het Volkenbondshandvest en een „balance of power”, een machtsevenwicht. De eerste factor is voor de Pacific vervallen door de gebeurtenissen van 1931 en 1932. Hoe staat het nu met de tweede factor?

We weten allen, dat in het jaar, aan welks begin we nu staan, de vlootbesprekingen moeten plaats hebben, die zullen beslissen, wat er in 1936, als het verdrag van Londen afloopt, gaat gebeuren. Zal men er in slagen een nieuw wapenbeperkingsverdrag te sluiten, of zal men het evenwicht moeten nastreven in een bewapeningswedloop, die voor alle deelnemers min of meer ruineus zal zijn? Niemand kan in de toekomst zien, maar dat er naar een machtsevenwicht gezocht wordt, staat als een paal boven water.

Bij de behandeling der begrooting van buitenlandsche zaken in de Tweede Kamer der Staten-Generaal op 16 November 1934 zeide de heer Vliegen:

„Twee mensen, waarvan de een overweldigend veel „sterker is dan de ander, zullen niet met elkaar vechten, „want de een weet van te voren, dat hij het verliest, en de „ander heeft het niet noodig, want hij kan toch doen, wat „zijn belang meebrengt.

„Een immanent oorlogsgevaar zie ik dus niet, maar dat „de wereld op een weg is, die in de toekomst weer daarheen „kan leiden, lijdt bij mij geen twijfel.”

In dezen gedachtengang zit een kern van waarheid. In de periode 1902—1914 hebben we de gevaren van de „balance of power” theorie duidelijk kunnen waarnemen en voor een pacifist als de heer Vliegen is een „Pax Britannica” of een „Paix Française” beter dan een machtsevenwicht als vlak vóór den wereldoorlog. De betrekkelijke gerustheid van den heer Vliegen kan echter niet voor de Pacific gelden, want daar wordt, met of zonder nieuw verdrag van Londen, de vrede gezocht in een machtsevenwicht.

Het is maar al te vanzelfsprekend, dat, als die politiek van het machtsevenwicht onverhoopt mocht falen, dat dan Nederlandsch-Indië met zijn rijkdom aan gemakkelijk in te richten steunpunten voor den handelsoorlog en met zijn

vindplaatsen van voor de oorlogvoering benodigde grondstoffen een groote kans loopt zijn neutraliteit geschonden te zien. Reeds daarom zou in dit tijdsgewricht een nieuwe verdeling der staatsuitgaven over de verschillende overheids-taken met recht moeten worden aangeraden, in dien zin natuurlijk, dat de overheidstaak der militaire bescherming van het zee- en grondgebied van het Nederlandsche Rijk meer dan in de voorgaande periode op den voorgrond moet komen te staan.

Maar er is nog een gezichtspunt, dat ik hier naar voren zou willen brengen.

Er is vaak beweerd geworden, dat de politiek van de open deur en volkomen gelijkheid van behandeling van vreemd kapitaal en vreemd handelsverkeer in Nederlandsch-Indië een zekere mate van politieke veiligheid gaf. Ongetwijfeld zit ook hier een element van waarheid in: men kon zeggen, dat de burgers van vreemde staten geheel vrij en onbelemmerd hun bedrijf in ons Indië konden uitoefenen en dat dus, zolang wij voor een goed bestuur, gericht op vermeerdering der koopkracht der inheemschen, en voor orde en rust zorgden, de andere staten geen beteren toestand konden wenschen dan den bestaanden toestand, waarbij dit belangrijke economische gebied onder Nederlandsch bewind bleef.

Waar Nederland bovendien bekend stond als vrijhandelsland bij uitnemendheid, was er ook een zekere garantie voor de toekomst, dat die situatie niet veel en vooral niet plotseling zou veranderen, waardoor de in Indië door het buitenland geïnvesteerde gelden gevaar zouden kunnen lopen.

Helaas, die toestand is in de laatste jaren grondig veranderd!

Tengevolge van de werelddepressie met haar gevolgen op economisch en monetair gebied is Nederland gedwongen geworden een weg in te slaan, die voor een zestal jaren nog onmogelijk geacht kon worden.

In „Foreign Affairs” van October 1934 komt een interessant artikel voor, getiteld „Complications in commercial policy”. De schrijver zegt hierin: „De principieele veran-

„dering in de Nederlandsche handelspolitiek heeft met nog „meer tegenzin plaats gehad dan bij de Britsche handels- „politiek. Maar ook het Nederlandsche Rijk is er toe over- „gegaan om een steeds toenemend aantal bilaterale handels- „verdragen te sluiten..... waarbij de goederenruil tussehen „het Rijk en vreemde landen geregeld wordt naar speciale „geprivilegieerde overeenkomsten, die er op berekend zijn „een meer gelijke handelsbalans tussehen de beide verdrag- „sluitende partijen tot stand te brengen. Opdat dit bilate- „rale loven en bieden op succesvolle wijze kan plaats heb- „ben, zijn handelsecontrôle-maatregelen als import-quota's „en tarief-overeenkomsten ingevoerd; het vroegere régime „van handel op voet van gelijkheid voor alle landen is sterk „gewijzigd. De tendens om een evenwicht te bereiken van „aan- en verkoopen ten opzichte van elk land afzonderlijk, „heeft zijn plaats gevonden in Nederland's handelspolitiek, „juist zooals in die van het Britsche Rijk.”

M. H., wij weten allen, dat de Regeering in den Haag en in Batavia niet voor haar genoegen afgeweken is van onze traditioneele vrijhandelspolitiek en dat wij eerlijk van plan zijn, zoo gauw dit mogelijk mocht worden, weer tot de oude politiek, waaronder wij welvarend geworden zijn, terug te keeren. Dit neemt niet weg, dat wij de oogen niet mogen sluiten voor den indruk, die de ons in zekeren zin opgedron- gen verandering in het buitenland maakt. Wij zijn slechts met grooten tegenzin, „reluctantly” zegt de Amerikaan- sche schrijver, onder omstandigheden, die ons allen bekend zijn (valuta-dumping, ernstig gevaar van economische pene- tratie, gevaar voor onze eigen valuta door steeds toenemen- de invoersaldi, enz., enz.) tot een zeker protectionisme door invoerrechten, contingenteringen, bedrijfslicentieering, enz. overgegaan. Daarmede zijn we in zekeren zin in economi- schen oorlogstoestand geraakt en..... in oorlogstoestand moet men strategisch denken.

M. d. V., ieder, die ernstig de krijgsgeschiedenis be- studeert om daaruit de lessen der strategie te putten, weet, dat er een aantal strategische principes bestaan, die onveranderlijk zijn, maar dat de procédés, waarmede men

die grondwaarheden toepast, voortdurend veranderen. Te lang vasthouden aan een bepaald procédé, als de omstandigheden veranderd zijn, wordt terecht bij een critische bestudeering der krijgsgeschiedenis als een groote fout aangemerkt. Terecht verwijten wij een admiraal de Winter, dat hij in 1797 in den slag van Kamperduin te lang vasthield aan de slaglinie, terecht verwijten wij aan de Duitsche marineleiding in Augustus 1914, dat de bewaking van de bocht van Helgoland uit een star systeem bestond, waarvan niet werd afgeweken — totdat op 28 Augustus die starre linies door den Britschen Admiraal Beatty werden uiteengeslagen.

In den oorlog te land treffen we dezelfde veranderlijkheid der procédés aan. Op het Fransche front zien we eerst de erkenning van het feit, dat de aanval op een goed verdedigd loopgravenstelsel alleen mogelijk is na vernieling der verdedigingsmiddelen door artillerievuur, dus het procédé wordt lange voorbereiding van den aanval door de artillerie. Dan bemerkt men echter, dat het element verrassing door die langdurige artillerievoorbereiding verloren gaat, zoodat de successen slechts plaatselijk blijven; vandaar verandering van het procédé in korte vuurovervallen liefst met gasgranaten.

Maar ook daar komt een antwoord op van den tegenstander: het procédé der z.g. elastische verdediging met een voorbereide evacuatie der eerste loopgraven! Men ziet het: altijd weer aanpassing der procédés aan de omstandigheden! De les hieruit is, dat men den moed behoort te hebben een werkwijze te veranderen, wanneer zij door de veranderde omstandigheden verouderd is.

Welnu, M. d. V., het komt mij voor, dat het leiding geven aan de buitenlandsche politiek in dit opzicht veel overeenkomst vertoont met de strategie. Ook hier onveranderlijke of semi-onveranderlijke principes, maar..... steeds wisselende procédés.

Laat mij een enkel voorbeeld mogen aanhalen. Het keizerlijke Duitschland borduurde langen tijd na Bismarck's dood voort op een gedachtengang, gebaseerd op het axio-

ma van Bismarck's politiek, dat Engeland en Rusland door tegenstrijdige mentaliteit en belangen nooit politiek zouden samengaan. Het „procédé” ter bescherming van de Duitse industriele en commercieele expansie, n.l. bondgenootschappen, prestige diplomatie en de schepping eener sterke oorlogsvloot, uitgaande van de z.g. „Risiko-Gedanke” was juist, zoolang de Britsche politiek die was van de „splendid isolation”. Toen echter de omstandigheden veranderden, doordat Engeland en Rusland elkaar in 1907 „vonden”, schiep het halsstarrig vasthouden aan het eens gekozen „procédé” een toestand van wantrouwen, die de politieke atmosfeer zeker mee hielp bederven.

Het keizerlijke Duitschland heeft het gevaar van een te lang vasthouden aan een vroeger juist procédé in de politiek aan den lijve ondervonden. Daaruit valt ook voor Nederland iets te leeren! Het procédé, waarmede men het principieele neutraliteitsstandpunt voor Nederlandsch-Indië nastreefde, bestond in een afzijdigheid van verbonden gepaard aan een absolute open-deur politiek en verhooging van de koopkracht der inheemsche volkeren door een ethisch, sociaal, koloniaal beheer. Als aanvulling van dit procédé werd slechts een zwakke weermacht noodig geoordeeld, door velen voornamelijk gezien als bestemd voor handhaving van orde en rust.

Welnu, de toestanden zijn veranderd en een hoofdbestanddeel van dit procédé, de open-deur politiek, is noodgedwongen losgelaten. Het is tijd de bakens te verzetten!

Ongetwijfeld moeten we ons leidend beginsel van neutraliteit en afzijdigheid handhaven.

Het procédé echter, waarmede dit beginsel wordt nagestreefd, zal zich moeten aanpassen aan de sfeer van machtspolitiek, die in Oost-Azië aan den dag treedt. Dat beteekent, dat ook voor ons gelden moet: safety first! Eerst bestaanszekerheid voor het jonge geslacht Nederlanders en waarborgen voor de Rijkseenheid door voldoende machtmiddelen in de hand eener vredelievende Nederlandsche Regeering! Pas daarna zoo algemeen en zoo hoog mogelijk opgevoerd onderwijs, verdere sociale

voorzieningen, verdere droogmaking der Zuiderzee en welke, op zichzelf hoogst nuttige, zaken al niet meer!

Het is het halsstarrig vasthouden aan een voorbijgegaane illusie, als men nu nog offert aan de fictie, dat militair werk onproductief is en dat het b.v. niet uit het fonds ter bestrijding der werkloosheid zou mogen worden bestemd. In deze en onder deze omstandigheden is de leverantie voor marine en leger werk, dat in de hoogste mate „productief” is, niet alleen omdat het de werkloosheid vermindert, maar ook omdat het een der onmisbare factoren schept, die de Nederlandsche Regeering noodig zal hebben om in de huidige constellatie onze nationale politiek van afzijdigheid en neutraliteit te handhaven.

Ik heb gezegd.

DE VOORZITTER.

Kolonel FURSTNER, het feit dat uit dit auditorium niemand met U in debat wenscht te komen is, dunkt mij, de grootste hulde die U voor Uwe zoo uitnemende rede kan worden gebracht, eene hulde waarvan ik mij gaarne den tolk maak.

Zooals U in den aanvang van Uwe rede opmerkte, volgen de gebeurtenissen in de buitenlandsche politiek elkaar tegenwoordig met verbijsterende snelheid op; en het is voor hem die die gebeurtenissen uitsluitend in de bladen volgt, dikwijls zeer moeilijk daarvan de geheele portée te verstaan. U heeft ons aan de hand van een schat van gegevens gedemonstreerd hoe men de gebeurtenissen rond de Pacific heeft te zien, en wij betuigen U onzen harte-lijken dank voor de welsprekende wijze waarop U dat heeft gedaan.

Ik sluit hiermede de vergadering.

Correspondenten.

Utrecht: Regiment Genietroepen, Kapitein J. L. Doornbos.
Breda: S.R.O.I., Eerste Luitenant W. de Boer.

NIEUWE LEDEN.

a. Nederlandsch-Indië.

H. J. Pluijm, Kapt. mil, adm. K. N. I. L.

b. Nederland.

's-Gravenhage: Ir. M. F. Gunning, Dir. N.V. Ned. Ver. Scheeps-
bouw Bureaux; M. M. Merens, Lt. ter zee 1e kl.; H. A. J. Schouw-
man, 1e Lt, Inf.

Arnhem: C. C. F. Strijers, 1e Lt. 8 R. I.

Eindhoven: J. W. Smits, Res. Off. v. Gez. 1e kl.

Ginneken: H. Mathon, Res. Majoor Cav.
